

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1911.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Metod Dolenc</i> : Zagovorništvo	161
2. <i>X.</i> : Anton Pileger vitez pl. Wertenau	167
3. <i>E. K.</i> : O notranjem in zunanjem uradnem jeziku pri sodiščih, zlasti interpretacija §-a 13 obč. sodn. reda	171
4. <i>Upravda</i> : Še en pot: „Nekateri slovenski pravniški izrazi“	177
5. <i>Dr. P. Defranceschi</i> : Sodno-zdravniška mnenja	186
6. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
a) Družabnik je tudi brez pooblastila po §-u 1008 o. d. z. upravičen tožiti za družbo, ako ima sicer nastopati za družbo (§ 1009, 1029 o. d. z.). — Stavbeni zaklad je lahko juristična oseba (§ 26 o. d. z.) in stavbeni odbor, ki ga je upravičen zastopati, je pasivno legitimovan k tožbi	193
b) Slučaj posestne pravde: 1. V pravdi radi motenja posesti stopi z razveljavljenim prvosodnim končnim sklepom in odredbo nove razprave pravnomočno postopanje nazaj v položaj pred končnim sklepom in zaradi tega po §-u 518 c. pr. r. zoper tak rekurzni sklep ni dopusten posebni revizijski rekurz, ampak šele zoper novi končni sklep. — 2. Ali je dejicient še v posesti odvzete stvari, ni za upravičenost posestne tožbe merodajno, ker po §-ih 339, 345, 346 o. d. z. ni „imetje“ stvari tožbeni razlog, ampak dejstvo povzročenega motenja. — 3. Kršiteljem posesti je smatrati in tožiti le onega, s kojega dejanjem je šla posest v izgubo, se je izvršila „dejectio“; kjer pa se je posest pridobila zgolj z izročitvijo (traditio), ni mesta za posestno tožbo. Kakovost po tradiciji dobljene posesti ne pride v poštev, zado- stuje, da temelji posest na tradiciji in ne na nasilnem razposestovanju. — 4. Ugovor, da se je ravnalo v dobri veri, ne nasprotuje dejstvu samolastnega mo- tenja posesti. — 5. Nemožnosti vrnitve odvzete stvari ni razmotravati v pravnomočnem, ampak šele v izvršbenem postopanju. — 6. Nemerodajno je, ali odvzetnik (razposestovalec) ravna za svojo ali tujo korist	198
c) Tudi tisti redovniki, ki so nameščeni za dušne pa- stirje v inkorporiranih župnijah, nimajo za svojo osebo pravnomočne zmožnosti	206
d) Neprevideni ali neodvratni dogodek po §-u 146 c. pr. r. Kazensko pravo.	209
a) Iztiranec, katerega je občina na podlagi čl. III. ob- činskega zakona z dne 5. marca 1862, št. 18 drž. zak., iztirala, zakrivi se prestopka po §-u 324 k. z. le s tem, da se vrne v občino z namenom tam stanovati. — Pravni pomoček, vložen zoper tak sklep občine, izključuje do rešitve obsodbo radi revizije	211
b) Za prekršaj po §-u 522 k. z. nije dovoljno, da je igra zabranjena, več se zahtjeva, da su igrači pri tome ulagali veće svote novaca	212
7. Jugoslovska enciklopedija	214
8. Književna poročila	217
9. Razne vesti	220

Slovenski Pravniki.

Leto XXVII.

V Ljubljani, 15. julija 1911.

Štev. 6. in 7.

Zagovorništvo.

Spisal dr. Metod Dolenc.

II. Težnje po preosnovi¹⁾).

Ako naj je govor o reformah, ki se tičejo sodnikov po poklicu, sodnikov lajkov in odvetnikov, onda velja, da je najbolj pereče vprašanje glede odvetniškega stanu; aktualna, pa ne akutna je potreba reforme sodniškega stanu in pač še daleč je upanje, da se presnuje sodna ustava glede udeležbe lajkov na pravosodju, to navzlic izdanim prednačrtom zakonov o novi organizaciji sodišč.

1. Ni menda slab »omen« za reformo odvetniškega reda, da stoji že nekaj časa izza ustavne dobe tretji odvetnik na čelu justične uprave (Hein, Pražák, Hochenburger). Ena želja se je pod njegovo egido odvetnikom že izpolnila. Od 1. julija 1909 naprej velja nov odvetniški tarif, ki je pristojbine odvetnikom precej izboljšal in osobito tudi določil, da velja tarif tudi za kazenske zadeve. To prej ni bilo zaukazano, pač pa se je splošno v tem zmislu postopalo. Sploh se je začelo stremljenje v prilog reformi odvetniškega reda hitreje gibati.

Napori za spremembo odvetniškega reda trajajo, skoraj odkar velja odvetniški red iz leta 1868. Že od leta 1869. nadalje pečali so se odvetniški zbori opetovano osobito z globokosežnim vprašanjem o zaključenem številu odvetništva (*numerus clausus*)²⁾. Dne 28. fe-

¹⁾ Gl. „Slov. Pravniki“ št. 2 in 3 letos. Ta razprava je bila priposlana pred več meseci, torej pred razpustom poslanske zbornice.

Ured.

²⁾ Coumont (Ger. Z. 1900, str. 155) je za „*numerus clausus*“; število bi moralo biti za vsako deželo, za vsaki kraj, za vsaki okoliš okrajnega sodišča posebej določeno. Odbor češke odvetniške zbornice se je takisto za „*numerus clausus*“ izrekel, ali na občnem zboru njegova ni obveljala (Ger. Halle 1899, str. 454). Tudi plenarni zbor od 21. novembra 1909 se je izrazil zoper uvedbo zaključenega števila. Najtemnejša varijanta zagovornikov zaključenega števila se niti ni strašila imenovalne pravice justičnega ministrstva: Krasa, l. c. str. 19, 20. „Materijalna podlaga avstrijskega odvetništva se mora postaviti na trdne noge; ljudje, ki se drže nazora „kupčija je kupčija“, ne morejo biti odvetniki, ampak avoués; za te pa ni treba zaključenega števila.“ Dr. M. Ettinger, Ger. Halle 1904, str. 109.

bruarja 1884 predložila je vlada poslanski zbornici načrt, ki pa je imel v bistvu le eno res značilno določbo, spreminjajočo veljavni odvetniški red: koncipijentska praksa naj bi se podaljšala od sedem na osem let. (Dandanes zahtevajo odvetniški koncipijenti baš narobe skrajšavo prakse.) Pa ta načrt bil je hitro pozabljen. Kmalu nato stavil je načrt k novemu kazensko-pravdnemu redu nov, čeprav ne baš globokosežen predlog, da naj imajo pravico pledirati pred kasa-cijskim dvorom le resnični odvetniki, pa doktorji prava, ki so člani učiteljskega zbora juridične fakultete. Tudi ta zahteva se je pozneje opustila. Pa odvetniške komore različnih dežel zahtevale so vedno v resolucijah preosnove.

Latentna kriza v odvetniškem stanu postala je očitna, ko se je nov civilno - pravdni red uvedel. Vsled tega se je je zahtevalo od odvetniških komor, naj stavijo reformske predloge. Nižjeavstrijska komora — izmed vseh najmočnejša — imenovala si je posebno komisijo; eden izmed najuglednejših članov dunajskega baroja, dr. Ružička, dobil je nalogo, da izdela načrt. O njegovem načrtu se je posvetovala komisija, njen operat je odkazala nižje-avstrijska zbornica v plenarni seji leta 1907 stalni državni delegaciji odvetniških komor. Le-ta je dala ves načrt novemu komiteju v posvet. Na splošnem odvetniškem zboru leta 1908 bil je sprejet in potem natiskan. Sedaj se nahaja celo delo v ministrstvu, ki je tudi od sodišč zahtevalo, da povedo svoje mnenje. Bržčas postane kmalu predmet parlamentarne akcije in ima dokaj upanja, da se uresniči. Saj določbe odvetniškega reda niso baš »politikum« in prosta združba odvetnikov je v poslanski zbornici ne samo mnogoštevilna, ampak tudi zelo vplivna!

2. Namen teh vrstic ne more biti, obravnavati vse reforme, katere naj se po tem načrtu sprožijo. Zadostovalo bode, da se najvažnejše omenijo, one pa, ki se več ali manj tičejo kazenskih zadev, vsaj na kratko orišejo. Pri tem pa treba semtertja tudi preko mej oficijalnega načrta seči, da se pokaže, kakih nazorov so krogi, ki stoje izvan oficijalnih urednikov načrta.

Po načrtu naj se ne spremeni na celem odvetniškem redu ničesar bistvenega. Odvetniki naj se niti ne dele v odvetnike višje ali nižje vrste (mestni, podeželski odvetniki), niti naj se ne lokalizira odvetništvo, še manj pa naj se uvede numerus clausus. Pač pa naj se vse različne titulature, kakor sodni in dvorski odvetnik, deželni

odvetnik, odpravijo. Spremembi doslejšnjih temeljev odvetniškega reda hodilo bi to navskriž, da bi prišla prepozno. Gotove pravice so že ustanovljene, na teh se ne da spreminjati ničesar, vsaka preobrazba postala bi še le po desetletjih — dejstvo. Pa tudi tista smer, da naj postane odvetništvo čisto »prosti« obrt,¹⁾ je bila odklonjena.²⁾

Korenite spremembe odvetništva torej ne bo; zato pa gre vse stremljenje za tem, da se delokrog odvetnikov kar najbolj možno razširi³⁾, pa četudi na kvar drugim stanovom. Tako je s tem, da se predlaga, naj imajo edino le odvetniki pravico zastopstva pred vsemi oblastvi in korporacijami, izrečena zahteva, da bodi v bodoče država po odvetnikih, ne pa po finančni prokuraturi zastopana. Glede notarijata, kateremu bi sicer naravnost ne mogli priti do živega, doseglo bi se rado na ta način nekaj, da bi se opustilo določbo, da sta odvetništvo in beležništvo v eni osebi nezdružljiva. Še drug stan bi bil po načrtu na slabšem: uradniki, ki hočejo prestopiti k odvetništvu.⁴⁾ To naj bi jim bilo zabranjeno, ako imajo kako plačano službo, izvzemši učiteljsko. To je kakor na dlani, da je ta določba naperjena naravnost zoper prestopanje sodnikov k odvetništvu. Pa po krivici: Zakaj naj bi se moral sodnik, ki hoče svoj poklic spremeniti iz kateregakoli vzroka, ki se pa njegove osebne časti prav nič ne tiče, pokojnini odreči, dasi si jo je tekom službe z mesečnimi

¹⁾ Dr. E. Blumenfeld (Was uns wehe- und nottut?, Ger. Halle 1904 str. 86) obžaluje celo določilo kazenskega zakonika, da se sme vsled gotovih obsodb odreči akademični naslov.

²⁾ Omembe vredno je, da se je od druge strani propagirala uvedba starostne meje za izvrševanje odvetniške prakse, namreč 71. leto. Krasa, l. c., str. 23.

³⁾ Ne razširitve prisilnega zastopstva po odvetnikih, ampak močnejše poudarjenje možnosti zastopstva po odvetnikih v davčnih, pristojbinskih, upravnih, obrtnih stvareh zahteva Coumont, Ger. Zeit. 1900, str. 157.

⁴⁾ Značilno za to, kako se sodi o prestopu sodnikov k odvetništvu, je n. pr., da je odbor odvetniške komore v Splitu vposlal parlamentu resolucijo z dne 4. avgusta 1908, da naj se sodnikom vstop v odvetništvo zabrani (Ger. Halle 1908, str. 624). Bukovinska zbornica pa je vpis nekega svetnika v imenik odvetnikov kar odklonila, češ izpričevalo, na katerega podlagi je bil umirovljen, pravi, da je težko bolan; odvetniški stan pa zahteva še več, osobito glede fizične moči, kakor sodniški. Ger. Halle 1909, str. 365, pravi, da je to stališče »rabulistično«. Glej k temu vprašanju še dr. pl. Nemetz, Ger. Z. 1896, str. 246.

3·8% od plače sam odplačeval (O tem bi se pač dalo govoriti, ali je umestno, da otvori sodnik prav tam, kjer je nazadnje služboval, svojo odvetniško pisarno.) Ne sme se prezreti, da vstrajajo odvetniki na stališču, da se naj odvetnike imenuje za sodnike, in da zahtevajo zakon za ureditev pravice do prestopa: Pri zasedanju svetniških mest na sodnih dvorih naj bi se nekaj odstotkov, morebiti 20 do 25% vseh mest, ki postanejo prosta, pridržalo izključno proslcem iz odvetniškega stanu²⁾. Natečaj naj bi se le za odvetnike razpisal, ki so svoj poklic najmanj deset let izvrševali. (Mari naj se taki odvetniki takisto odrečejo — nalik prestopivšim sodnikom — onemu premoženju, ki so si ga pridobili z advokaturo, ali vsaj uživanju obresti tistega premoženja??)

Da se zahteva popolna avtonomija — na čelu jej po zakonu ustanovljena stalna splošna delegacija odvetniških komor — ni, da bi se posebej poudarjalo. Odmera stroškov naj bi se sodiščem odvzela. Doslej velja — od leta 1833. naprej — da se morajo vsi pravdni in zastopniški stroški, ki narastejo v sodnem postopanju, pred iztirjanjem tožbenim potom sodno odmeriti, razun ako so se stranke med seboj kako drugače dogovorile. Za prihodnost pa se hoče, da naj veljajo za razmerje med odvetnikom in klientom edino le splošne določbe o mezdni pogodbi, le glede kurencij naj bi ostalo vse pri starem. Ako bi nastal glede nagrade prepir, naj bi bilo sodišče primorano, na predlog ene stranke zahtevati mnenje odbora odvetniške zbornice ali pa zaslišati kakega odvetnika za zvedenca. (Od druge strani se predlaga, da naj se odmera stroškov prepušča razsodišču, sestavljenemu iz sodnikov in odvetnikov.) Disciplinarno postopanje naj se tako preosnuje, da odpade pravica pritožbe zoper odločbe disciplinarnega sveta odvet-

¹⁾ Odvetniki ter člani juridičnih fakultet morali bi sploh gotov odstotek vseh prostih sodniških mest zasesti, zahteva dr. Oton Friedmann (Ger. Z. 1896, str. 385 nasl.). Nadalje glej Kann, l. c. str. 30, ki zahteva, naj se odvetnikom prizna pravica, da vstopajo v gotovih slučajih kakor nadomestni sodniki. Temu nasproti glej resolucijo sodniške združbe (Ger. H. 1907, str. 501): Klicanje odvetnikov k vrhovnemu sodišču gre na stroške sodnikov; pravico predlaganja morale bi imeti odvetniške zbornice, sodišča, višja sodišča. Morala bi veljati popolna reciprociteta. Odvetniki morali bi se sprejemati v tistem činovnem razredu, kateri imajo sodniki, njihovi vrstniki. Za to pa bi moralo nadomestiti odvetniški izpit, če kdo pet let službuje kakor samostalni sodnik ali glasovalec na sodnem dvoru.

niških zbornic, ki pristojna doslej višjemu državnemu pravdniku. Celo udeležba generalne prokurature v slučajih priziva ali pritožbe naj se neha. O prizivih naj bi sodil senat dveh državnih sodnikov in dveh odvetnikov pod predsedstvom predsednika vrhovnega sodišča ali njegovega namestnika.

Glede koncipijentstva se je nekoč čisto resno predlagalo, naj se začasno vsprejem koncipijentov v odvetniške pisarne prepove, in s tem bi se naval k odvetništvu zadržal.¹⁾ Na drugi strani pa se želi, da naj se dovoli koncipijentom, ki še nimajo substitucijske pravice, opravljati posle, za koje velja relativno prisilno zastopstvo. Prav nič pa se ni hotelo spreminjati zahteve po sedemletni praksi; pač pa se je pojavilo nekaj želja glede odvetniškega izpita.²⁾ Predlagalo se je na pr. tudi, da naj se zahteva vsaj enkratna obligatorna sprememba pisarne, in sicer tako, da bi bil koncipijent vsaj eno leto uslužben v kraju, v katerem je le eno okrajno sodišče. Pri skušnji naj bi ne bili sodniki komisarji, po skušnji pa naj bi moralo preteči vsaj šest mesecev, predno bi bil možen vpis v imenik odvetnikov. Tudi uvedba »stage«-razmerja se je že propagirala.

3. Kar se tiče posebej predlogov, ki zadevajo kazenska sodišča, bilo bi najprej omeniti, da naj bi imel odvetnik po načrtu to ugodnost, da bi bil za vse v izvrševanju svojega poklica storjene izjave kazensko le tedaj odgovoren, ako niso s stvarjo v zvezi. Da bi se odvetnike kar najmanj nadlegovalo s tožbami radi razžalitve časti, naj bi imeli pravico imunosti ter pravico odklonitve pričevanja. Od druge strani želela se je določba, da bi se smelo le tedaj odvetnika radi ustnih ali pismenih izjav pred sodnikom zasledovati, kadar bi baš ta sodnik potrdil, da se mu tista izjava ni zdela niti potrebna, niti za varstvo upravičenih interesov umestna.

Pač upravičeno pa zahtevajo odvetniki, da se razprave pred kasacijskim dvorom ne smejo vršiti brez obsojenčevega zastopstva.

¹⁾ Zanimivo je, da je pred kratkim neka avstrijska odvetniška komora predlagala nekaj zapah zoper vsprejem nadaljnjih koncipijentov; ideja se je resno še pred 20 leti sprožila in so ji tedaj nadeli ime „betlehemske umorstvo koncipijentov“. Jur. Bl. 1906, str. 3.

²⁾ Coumont govori (Ger. Z. 1900, str. 157) o reformi odvetniškega izpita. Po njegovem mnenju bi bilo deliti izpite na 3 dele: Po 3 letih izpit iz kazenskega prava in kazenskega pravnega reda (po tem izpitu bi imel koncipijent pravico zagovarjati); po 5 letih izpit iz civilnega prava in civilnega pravnega reda; po 7 letih iz upravnega prava.

Nekateri smatrajo celo za primerno, da naj bi se vsakemu pred zbornu sodišče vabljenemu obtožencu pridodal zagovornik.¹⁾ Kakor kolorar k tej zahtevi pa se je nasvetovalo uvesti plače za ex offo-zagovarjanja, vsaj pred poroto. Glasom načrta naj bi dobil zastopnik ubogih vsaj gotove stroške od države povrnjene.²⁾

Toliko o reformskih težnjah odvetnikov. Samo z ozirom na gori dostavljene besede glede notarjev kakor zagovornikov v kazenskih stvareh še to-le: Zahtevala se je že popolna odstranitev notarijata, sicer ne od oficijalnega načrta, pač pa od druge strani odvetništva.³⁾ Skoraj kaže, kakor da bi bila justična uprava hotela ustreči vsaj deloma odvetniškim zahtevam, kajti dokaj notarskih mest se je že opustilo, novih pa skoraj nič sistemizovalo. Sicer pa bi popolna odstranitev notarjev in izročitev njihovih agend odvetnikom

¹⁾ Vladni načrt zakona o kazenskem ravnanju z mladostniki predlaga, da se obtožencem, ki še niso izpolnili 18. leta, pri razsodilnih sodiščih v vsakem slučaju, pri glavnih in prizivnih razpravah radi prestopkov pa tedaj pridá zagovornik, ako je zakoniti zastopnik na kaznjivem dejanju soudeležen, ali pa ako se pokaže, da je to potrebno ali umestno, ker je mladostnik v duševnem oziru še malo razvit. — Dr. E. Suess, Ist eine Erweiterung der obligatorischen Verteidigung zu befürworten? (Ger. Z. 1897, str. 39), zahteva obligatorno zagovorništvo: 1. pri hudodelcih, ki še niso 16. leta izpolnili („prvo zaslišanje je pravi moment, pri katerem naj se zagovarjanje prične“); 2. pri gluhih, mutcih in drugače težko telesno pohabljenih; 3. kakor hitro se je ustanovilo, da je bil obtoženec že enkrat v blaznici, ali da se dá o njegovem normalnem duševnem stanu dvomiti. — Jur. Bl. 1908, str. 124 prinašajo naslednji predlog „odvetnika z dežele“: Vpis v imenik zagovornikov vsposablja naj najprej le za zagovarjanje pred okrajnimi sodišči; še le vpis v imenik odvetnikov naj upravičuje zagovarjanje pred senati. Iz števila pravih zagovornikov, ki so bili že gotovo vrsto let zagovorniki, in so za to posebno sposobni, naj bi se naredil imenik justičnih zagovornikov, ki bi smeli pred poroto poslovati. Za uboge stranke, ki si ne morejo lastnega zagovornika najeti, nastavilo naj bi se pri vsakem sodnem dvoru določeno število plačanih uradnih zagovornikov, na podlagi terna-predloga odvetniške zbornice. Ravno tako pri višjih sodiščih višje zagovornike, pri vrhovnem sodišču generalne zagovornike. Uradni zagovorniki dejali bi se pri sodiščih na deželi v 8. ali 7., višji zagovorniki (12–15 po številu) v 6., generalni zagovorniki (3) pa v 5. činovni razred.

²⁾ Ex offo-zastopstva morala bi se sploh nagrajevati (Ger. Halle 1900, str. 155), in sicer z 20 K pri razsodilnih, s 40 K pri porotnih razpravah. — Zagovornikom zakonske vezi priznalo se je z zakonom z dne 2. febr. 1909, št. 24 drž. zak. povračilo njihovih stroškov.

³⁾ Dr. E. Blumenfeld, l. c., Ger. Halle 1904, str. 86.

brez dvoma povzročila, da bi prišlo odvetništvo v nekako zavisnost od sodišč. Zato pa take preosnove ni želeli. Pa tudi na odpravo zagovorniških pravic notarjev se pač ne bo moglo misliti; zakaj notarji so pri mnogih podeželskih okrajih sodišč edini zagovorniki, katerih bi se pač težko pogrešalo.

Anton Pflieger vitez pl. Wertenau.

(Ob stoletnici obč. drž. zakonika.)

Praznovanje stoletnice našega obč. drž. zakonika, ki se je zlasti izrazilo in slovesno vršilo na Dunaju dne 1. junija t. l., je imelo tudi namen, da se je izkazovala čast in izrekla zahvala spominu onih odličnih pravnikov in mislecev, ki so pomagali zgraditi v klasični, še danes občudovani obliki mojstrski zakonik za celo stoletje in še dalje. Med temi možmi sta bila tudi dva kranjska rojaka: dr. Anton pl. Pflieger in pa dr. Tomaž Dolinar. Le-ta ni bil neposredno član v nobeni komisiji za obč. drž. zakonik, a prispeval je pripomnje k gradivu in prejel za to »jako koristno sodelovanje« pohvalo dvorne komisije za zakone z dne 5. julija 1811, torej komisije, v katero je bil poklican šele z dvornim dekretom od 22. septembra 1816.¹⁾ Vse drugačen, naravnost končno odločilen vpliv na tolikanj pretehtano vsebino zakonika, pa je imel dr. Anton pl. Pflieger, to pa vsled nenavadnega zaupanja, katero je ta naš rojak užival pri cesarju Francu I. Ko je bil začetkom leta 1808 načrt zakonika v dvorni komisiji za zakone že v drugo revidiran in predložen v sankcijo, je cesar dal izročiti načrt pl. Pfliegerju, tedanjemu pravemu državnemu in konferenčnemu svétniku, v ta namen, da ga pregleda in v njem izpremeni, kar misli, da je treba. Izjave in nasvete njegove je cesar dne 5. novembra 1809 oddal zopet komisiji z naročilom, da naj se skliče nova seja in na njo povabi tudi pl. Pflieger. To se je takoj zgodilo in v tretjem branju je bilo vsprejetih vseh 76 izpreminjevalnih predlogov, katere je bil pl. Pflieger

¹⁾ Gl. dr. Volčič: životopis Tomaža Dolinarja v „Slov. Právniku“ l. 1905 str. 46 nasl. in v posebnem natisu.

sprožil.¹⁾ Šele potem, dne 7. julija 1810, je vladar podelil sankcijo dovršenemu delu.

Pač je torej primerno, da po tej važni ugotovitvi, prav sedaj podamo sliko o življenju in delovanju drja. A. P f l e g e r j a, kojega zibel je tekla v naših Železnikih, a mu je usoda, oprta na njegove vrline duha in srca, pripravila pot do najvišjih mest in do moči, katero je uporabljal edinole v korist države. Evo, zanimivega životopisa!

Anton P f l e g e r je bil porojen dne 24. marca 1748 v Železnikih. Njegov oče je bil priden, toda ne posebno imovit fužinar, ki mu je bilo skrbeti za precejšnjo obitelj.²⁾ Svojega sina je dal v Ljubljano, kjer je dovršil gimnazijske in filozofske študije, odtod pa odšel na Dunaj in se posvetil pravoslovnim študijam.

Kakor prej in slej večina kranjskih dijakov, tudi Anton Pflieger ni mogel računati na podporo svojih roditeljev, ampak se je z malo ustanovo in lekcijami preril skozi dijaška leta na Dunaju ter s posebno pridnostjo dokončal študije, dosegel juridični doktorat. Njegovo znanje je bilo tako odlično in njegovo vedenje tako pohvalno, da je bil že leta 1774., komaj 26 let star, imenovan od cesarice Marije Terezije za javnega profesorja pravoslovja na liceju v Lvovu, kjer je učil celih 24 let in v tej dolgi dobi odgojil celo generacijo galiških pravnikov, med njimi mnogo znamenitih mož, ki so si šteli v čast, da so bili Pfliegerjevi učenci. Med tem in sicer leta 1796. je bil imenovan za deželnega svetnika (Landrat mit Sitz und Stimme) v Lvovu, tako da je bil poleg javnega pravoučitelja tudi pripoznano zaslužen sodnik. Zato je bil že leta 1798. povišan na mesto pravega apelacijskega svetnika za Vzhodno Galicijo in, vzemši slovo od učne stolice, je bil že po treh letih odličnega višjesodnega delovanja, namreč dne 20. marca 1801, imenovan za pravega dvornega svetnika v justičnih stvareh pri tedanji vzhodnogališki dvorni pisarni, in ko je ta leta 1802. prenehala, prišel je dr. Anton Pflieger

¹⁾ Ta podatek je sporočil g. Anton Globočnik pl. Sorodolski, c. kr. vladni svetnik v p. in mnogozaslužni naš pisatelj na Dunaju, ki je sam pregledal dotični akt pri vrhovnem sodišču. Tudi drugih podrobnosti je on priiskrbel za ta životopis in bodi mu s tega mesta za ves trud izrečena topla zahvala. Drugače se naslanja životopis na nekrolog, ki je Pfliegerju bil priobčen v Pratobera: „Materialien für Gesetzkunde itd.“ V. zvezek, I. 1821.

²⁾ Več se o tem najbrže priseljenem rodu ni dalo pozvedeti, ker so dotične matice ob velikem požaru zgorele. Izmed sorodnikov ne živi nihče več v Železnikih.

na Dunaj za pravega dvornega svétnika k vrhovnemu justičnemu oblastvu (oberste Justizstelle).

Na Dunaju je užival izvanredno zaupanje samega cesarja Franca I. Po poročilih o njegovem značaju je toliko gotovo, da si je to zaupanje in nadaljna odlikovanja pridobil edinole po svojem temeljitem znanju in svoji širnoznani pravičnosti in zanesljivosti.

Dne 7. januarja 1805 je bil dr. Pflieger poklican v službovanje v državni in konferenčni oddelek notranjih poslov, a že 30. julija istega leta imenovan od cesarja za pravega državnega in konferenčnega svétnika.

Pfliegerjevemu pradedu je bilo leta 1667. podeljeno nekako plemstvo po običaju, v Nemčiji navadnem, od »comite palatino caesareo majori«. Dr. Pflieger je bil po poročilih skromen mož in je odklanjal časti. Vendar pa je leta 1804. prosil za potrditev rodbinskega plemstva in sicer iz ozirov na svoje moško potomstvo. Cesar Franc I. pa ni le ugodil tej prošnji, temveč je drja. Pfliegerja dne 12. oktobra 1806 povzdignil v viteški stan in sicer, kakor se glasi v najvišji odločbi, »mit vielem Vergnügen«.

Anton Pflieger, vitez pl. Wertenau, je potem dne 11. januarja 1808 dobil dostojanstvo kancelarja reda zlatega runa, a leta 1814. še dostojanstvo tajnega svétnika.

Delovanje Pfliegerjevo v državnem svetu je moralo biti torej odlično in vladarske pohvale v vsakem oziru vredno. Koncem leta 1817. mu je bilo celo poverjeno nekako vodstvo državnega sveta in 70letni starček je neumorno in s posebno vestnostjo vodil najvažnejše državne posle, uživajoč neomejeno zaupanje vladarjevo.

Dne 27. majnika 1820 je po štirimesečni bolezni umrl na Dunaju (Himmelpfortgasse)¹⁾ na veliko, glasno izražano žalost vsega dunajskega prebivalstva. Cesar Franc I., ki je bil tedaj odsoten, se je o

¹⁾ V isti hiši — poroča pl. Globočnik — je stanoval l. 1820 dvorni in sodni odvetnik Gašper Levičnik vitez pl. Glanberg, tudi rojen v Železnikih l. 1772. Vsled prepira s svojim očimom Martinčičem jo je, dovršivši l. humanitetni razred, skrivaj popihal od doma proti Dunaju. Trgovci, ki so poznali njegovega očeta, so ga spravili na Dunaj, kjer se je vpisal v retoriko. Vzdrževal se je s poučevanjem, napravil l. 1797 doktorat in bil l. 1799 in 1800 suplent za cerkveno pravo na dunajski univerzi, potem pa amanuensis pri odvetniku dr. Reinitzu. Ko je ta, tudi Kranjec, umrl, prevzel je njegovo veliko pisarno in postal imovit. Zaradi svojega dobrega srca je dobil od cesarja Franca I. pohvalo, pozneje plemstvo in vitežstvo. Umrl je l. 1824. Imel je deset otrok, med njimi je bil sin Henrik, nemški pesnik in pisatelj.

Pflegerjevi smrti v lastnoročni rešitvi dotičnega poročila izrazil nastopno: »Mit wahren Bedauern vernehme Ich diesen Verlust; so wie es Mich von der andern Seite freut, dass das Publikum diesem Mir unerschütterlich treuen rechtschaffenen Staatsdiener, nach seinen Ableben Gerechtigkeit widerfahren lässt.«

Te zadnje vladarske besede kažejo, da je imel dr. Pflieger tudi obilo nasprotnikov. Slavni dr. Karel Pratobevera, ki je štiri leta kakor justični referent v državnem svetu neposredno občeval s Pfliegerjem, je pisal o njem v tem oziru to-le: »Das nicht neidenswerthe Loos einflussreicher Menschen will es, dass ihnen von Schmeichelei, Unkunde oder Bössartigkeit, auch solche Maximen, Successes und Nachteile beigelegt werden, an denen sie keinen Anteil haben; und doch sind sie ausser der Lage der Selbstverteidigung. — Wollte Gott! dass alle Menschen von gleichem Duldungsgeiste beseelt wären, wie Er, der nichts als Ver-söhnlichkeit und Besänftigung in seinem Gemüte trug, dem aber Toleranz und Indifferentismus nicht gleich bedeutend waren.« Pratobevera izkazuje pl. Pfliegerju v nekrologu sploh veliko spoštovanje, poudarjajoč, da je bil »za pravosodje mogočen ščit pravičnosti, zaslug, rednosti in nezavisnosti sodišč in, če je bilo treba kaznovati, organ milobe pri svojem gospodu in knezu.«

Dr. Pflieger je bil oženjen z roj. Dornerjevo in imel štiri otroke: Franca, ki je umrl neoženjen leta 1831. kot vladni svetnik; Severina, ki je bil kanonik in cerkveni pisatelj; Antona, ki je bil benediktinec; in Terezijo, ki je bila uršulinka na Dunaju. Dr. Pflieger sam je bil jako regilijozen in konservativen mož.

Da bi bil literarno deloval, ni znano. Živel je le za svoj poklic in za svoje službe, ki so bile, kakor povedano, proti koncu dovolj različne in težavne. Čudna prikazen, pravi Pratobevera: ostane to, da je mož, ki je do svojega 54. leta imel tih delokrog učitelja in omejeno justično službo v provinci, na večer svojega življenja igral takšno vlogo v veliki državi, na mogočnem dvoru, celih 16 let, z močjo in uspehom, in da je v teh razmerah, polnih nečimurnosti, vladoželjnosti in samopridnosti, ohranil si čist, le od dolžnosti zavisen značaj. Mnogi ljudje — dejal je Pflieger sam — imajo talent, toda malo jih je tudi modrih in zmernih.

Naš odlični rojak dr. Anton pl. Pflieger je, kakor videti, združeval v sebi vse troje: nadarjenost, modrost in zmernost.

O notranjem in zunanjem uradnem jeziku pri sodiščih, zlasti interpretacija §-a 13. obč. sodn. reda.

V zbirki »Grundriss des österr. Rechts in systematischer Bearbeitung« je leta 1909 izšlo že drugo delo o avstrijskem civilno-pravdnem pravu in sicer: »Grundriss des Zivilprozessrechts. Von Dr. Emil Schrutka Edlem von Rechtenstamm, Professor der Rechte in Wien, Leipzig, Duncker & Humblot, 1909.« Prvo delo o tem je bil izdal prof. dr. Ullmann (že mrtev). Schrutkovo delo je obsežnejše in se precej razlikuje od Ullmannovega.

V XI. zvezku »Pravnika« iz leta 1910, ki ga izdaja češka »Právnícká jednota« v Pragi, razpravlja o tem Schrutkovem delu docent praške češke univerze Hora. Za nas je posebno zanimivo, kar pravi kritik o onem delu te knjige, kjer je govor o »p o s l o v n e m jeziku s o d i š č.«.

Povod, da se je prof. Schrutka dotaknil tudi tega važnega vprašanja, pravi kritik, je bilo gotovo t. zv. jezikovno vprašanje. Toda po njegovem mnenju je pisatelj preveč pristranski, kar mu ni v čast, dasi je sicer zaslužen in znan učenjak. Kritik izvaja to svojo trditev približno tako-le:

Pisatelj razlikuje najprvo notranji uradni jezik in korespondenčni uradni jezik, dalje pa tudi jezik zunanje službe.

Kar se tiče notranjega uradnega jezika trdi docela kategorično, brez natančnejšega utemeljevanja, da se člen 19. drž. osnovnih zakonov nanj sploh ne nanaša, tako da baje določba o enakopravnosti vseh v deželi navadnih jezikov sploh ne veže eksekutive pri določanju notranjega uradnega jezika. Ta tako važna trditev, ki se nikakor ne more opirati na besedilo člena 19. ter se protivi razvoju celega onega, čisto samovoljno iznajdenega pojma t. zv. notranjega uradnega jezika (gl. min. odloke Krausove z dne 23. maja 1852, št. 11.815 in 8103, ki niti niso bili pravilno razglašeni), bi pač zaslužila, da se preišče in utemelji natančneje in globokeje. Ta trditev je in ostane gola, nedokazana brez vrednosti, ki jo morebiti lahko širijo pol. dnevniki, nikakor pa bi se ne smela navajati pod okriljem znanstvene resnice v znanstvenem spisu.

Še mučnejši vtisk pa napravi nadaljna pisateljeva trditev in njeno utemeljevanje, namreč, da »je treba za notranji uradni jezik vobče smatrati nemščino.« To »resnico« utemeljuje pisatelj s tem, da je v principu pred vsem (»vor allem«) izražena za najvišje sodišče v §-u 27 njegovega statuta, in k temu takoj dodaje nadaljno trditev, da ta princip velja tudi za višja deželna sodišča (z gotovimi izjemami, ki jih tudi imenuje, n. pr. za višje deželno sodišče v Pragi zaradi naredeb ministra Pražáka). Zato torej, ker je pri najvišjem sodišču notranji uradni jezik nemščina, velja to tudi za višja deželna sodišča, čeravno je bil statut, ki se nanj opira pisatelj, izdan samo za najvišje sodišče, nikakor pa ne za višja deželna sodišča! Če je že avtor našel za svoj nazor, kolikor se tiče najvišjega sodišča, opore v §-u 27 njegovega statuta, zakaj ni take opore v zakonitih predpisih iskal tudi za svoje mnenje, kolikor se tiče višjih deželnih sodišč in če jo je iskal, pa je ni našel — (oziroma je ni mogel najti, ker takih zakonitih predpisov sploh ni) — zakaj skuša braniti t. zv. notranji uradni jezik s tako naravnost vratolomno argumentacijo, s katero samo škoduje svojemu imenu v znanstvenem svetu?

In kaj naj velja za sodišča prve instance, tudi za okrajna sodišča, katerih pisatelj v odstavku o takozvanem notranjem uradnem jeziku sploh ne omenja? Ali naj tudi tu odločuje § 27 statuta za najvišje sodišče? Dolžnost znanstvenega pisatelja je, ako se loti rešitve kakega vprašanja, da upošteva in nepristransko presodi tudi to, kar se navaja z druge strani. Schrutka pa je na to dolžnost čisto pozabil ter poslušal samo nemški zvon.

Dr. Jos. Herold je napisal razpravo »O češkem uradnem jeziku,« v kateri prav podrobno, samozavestno in objektivno razpravlja o tem vprašanju ter navaja celo vrsto zgodovinskih virov. Izšla je ta razprava že 1908 in v nemškem jeziku januarja 1909 — Schrutkov spis je izšel koncem leta 1909, torej bi jo pisatelj lahko čital ter vsaj skušal Heroldove trditve ovreči, toda, kakor vidimo, jo je prezrl čisto.

Prav tako neznanstveno je pisatelj obdelal poglavje o t. zv. z u n a n j e m u r a d n e m j e z i k u. Čisto po vzoru (češko) - nemških sodnikov dokazuje, da besede § 13 obč. sod. reda »der landesüblichen Sprache« pomenjajo samo to, kar »der gerichtsublichen Sprache« ter se pri tem sklicuje na § 14 zapadnogališkega sodnega reda in njega italijanskega prevoda. Ne ozira se pa pri tem prav

nič na to, kar o §-u 14 zapadnogališkega sod. reda pravi Rohanov spis »Die Judikatur des O. G. H. in der Sprachenfrage der §§ 13 A. G. O. und 14 W. G. O. (1898)«. Ničesar tudi ne ve o zakonu z dne 25. maja 1885, drž. zak. 76, ki ravno § 14 zapadnogališkega sod. reda avtentično interpretuje v tem zmislu, da besede »der im Lande beim Gerichte üblichen Sprache« pomenjajo toliko, kakor »einer der landesüblichen Sprachen«, ter s tem popolnoma ometa edino oporo za mnenje, da je »landesüblich« samo toliko, kakor »gerichtsüblich«.

Tudi dvorni dekret od 22. decembra 1835, št. 109 zb. pr. z., na katerega se Schrutka sklicuje v dokaz, da avstrijsko zakonodajstvo razlikuje izraze »Landessprachen und landesübliche Sprachen«, dokazuje jasno ravno nasprotno onemu, kar trdi pisatelj, češ, da beseda v §-u 13 obč. s. r. »landesüblich« pomeni samo to, kar »gerichtsüblich«. — Kajti prav zato, ker ni, da bi »eine der Landessprachen« morala biti vedno tudi »Gerichtssprache«, je pa vzlic temu in ostane »eine der landesüblichen Sprachen« (§ 13 o. s. r.), postavlja cit. dvor. dekret — popolnem soglašajoč s principom §-a 13 o. s. r., — v spornem in nespornem postopanju listine, spisane »in einer der Landessprachen« (ki ni obenem jezik tega ali onega sodišča) v eno vrsto z listinami, spisanimi »in der Gerichtssprache«. Ni torej res, kakor trdi pisatelj, da ta dvor. dekret dokazuje, »dass unsere Gesetzgebung die Ausdrücke Landessprache und landesübliche wohl unterscheidet«. Kajti tu je govor o »Gerichtssprache« in o »einer der Landessprachen« in postavljata se oba jezika čisto v eno vrsto, ne zato, ker je samo sodni jezik »landesüblich« (kar trdi pisatelj), temveč samo zato, ker je v zmislu §-a 13. o. s. reda treba oba smatrati za »landesüblich«.

Ko bi se bil prof. Schrutka potrudil ter gori citirani dekret preštudiral objektivno in nepristransko, kakor je dolžnost znanstvenika, bi bil prišel do čisto drugega zaključka. Jedro citiranega dvor. dekreta je ta-le misel: ako je v deželi kako narečje sodni jezik (Gerichtssprache), je to jasen dokaz za to, da je ta jezik »landesüblich«; isto pa velja o vsakem drugem jeziku te dežele (Landessprache), četudi ta jezik pri tem ali onem sodišču (v isti deželi) ni bil v rabi (Gerichtssprache). Torej: popolna enakovrednost listin, spisanih v tem deželnem jeziku, — z listinami, spisanimi v jeziku tega ali onega sodišča v spornem in nespornem postopanju. Iz tega izhaja: ali cit. dvor. dekret v polnem obsegu soglašja s principom §-a 13

o. s. reda in je torej čisto izključeno, da bi beseda §-a 13 o. s. r. »landesüblich« mogla pomeniti samo to, kar »gerichtsüblich«, — ali pa postavlja cit. dvor. dekret »Gerichtssprache« čisto v isto vrsto z onim jezikom, ki ni pri sodišču navaden (»oder einer der Landessprachen«); ali tudi (»posito sed non consess«) se v §-u 13 o. s. r. rabiyo besede »landesüblich« samo v zmislu »gerichtsüblich«. Če je poslednje, potem pa se je prav ta princip v cit. dvor. dekretu prelomil na korist dežel. jezikov, ki niso »gerichtsüblich«, ter popolnem opustil, kolikor se tiče listin, ki so vendar v takratnem pismenem postopanju igrale najvažnejšo vlogo. Sicer pa, naj bi se že bil pisatelj odločil za to ali ono alternativo: toliko je gotovo, da bi ne mogel trditi, da je iz cit. dvor. dekreta jasno, »dass landesüblich soviel wie gerichtsblich heisst«.

To ni razvidno niti iz dvor. dekreta z dne 30. novembra 1787, št. 750 zb. pr. z., na katerega se pisatelj sklicuje. Ta dekret namreč kara, da se v češkem kraljestvu postavljajo uradom predstojniki, ki niso zmožni niti deželnega jezika (sc. češkega), ki se rabi v njih okrožju. Kako drugače bi se moral ali mogel glasiti ta dekret, ko bi hotel preprečiti, da bi se k uradu ne postavljali uradniki, ki ne razumejo jezika svojega okraja, in kako more ta dekret pisatelju služiti za »argument«, da pomenja »landesüblich« samo toliko, kakor »gerichtsüblich« — to je uganka.

Tudi k §-u 13 not. reda je segel Schrutka po tak »argument«! In kaj dokazuje ta paragraf? Samo toliko, da more biti v kaki deželi deželni jezik tudi jezik, ki ni v okrožju notarja v navadi (üblich), in nič več! Ta paragraf not. reda torej pozna pisatelj, ni si pa sicer ogledal notarskega reda, ki razlikuje docela jasno jezike, ki so »v navadi v okrožju uradnega sedeža notarjevega« in jezike, ki so »v navadi v deželi«. Takoj prednji § 12 not. reda pravi v odstavku 1.: »Dem ernannten Notare ist, wenn in dem Sprengel seines Amtssitzes mehrere Sprachen üblich sind . . . , die Bestätigung . . . zu erteilen«; drugi odstavek pa takoj piše dalje: »Sind in dem Lande, wo sich der Amtssitz des Notars befindet, mehrere Sprachen üblich, so kann . . . « To je pisatelj vse prezrl in trdi enostavno, da tudi iz not. reda »sich ergibt, dass landesüblich soviel wie (sc. nur) gerichtsblich heisst«. Prav iz §-a 12 not. reda izhaja jasno, da zakon razlikuje prvič: deželne jezike, ki so »v navadi v okrožju notarjevega uradnega sedeža« (landes- und im Sprengel...

üblich), drugič: take deželne jezike, ki so sicer »v navadi v deželi tega notarjevega sedeža«, nikakor pa »niso v navadi v okrožju tega sedeža« (landes-, aber nicht im Sprengel üblich). In vendar se tudi iz tega paragrafa resno skuša dokazati, da baje njegove besede »im Lande üblich« ne pomenijo isto, kakor »landesüblich«, temveč, da se vprašanje, je li ta ali oni deželni jezik »landesüblich« ravna samo po tem, če je ta jezik tudi v tem ali onem okrožju (okraju) v navadi. Skusimo po tej »r a z l a g i« § 12 not. r. popraviti, pa dobimo to-le: »nur die im Sprengel des Amtssitzes eines Notars üblichen Sprachen sind landesüblich (I. odst.), die im Lande (aber nicht in Sprengel), wo sich der Amtssitz des Notars befindet, üblichen Sprachen. sind nicht landesüblich (II. odst.)« To razumi, kdor more!?

Sicer pa principijalno ni dopustno iskati v predpisih notarskega reda predpisov za sodno postopanje. Saj je značaj in namen obeh naprav v p r i n c i p u popolnoma različen. Notar nima od države ničesar, kakor t.zv. »javno zaupanje«. Država prepušča skrb za preživljanje popolnoma njemu; njegovo delovanje ni omejeno samo predmetno (§-a 1, 5 not. reda) temveč tudi krajevno (§ 31 not. reda). Stranka, kateri notar ne bi mogel ali hotel ugoditi iz jezikovnih vzrokov, se more takoj brez ovir obrniti na drugega notarja; ni torej nikdo vezan na gotovega notarja. Ako pripušča zakon notarja tudi k funkcijam t. zv. sodnega komisarja, je treba uvaževati prvič, da se godi za večino notarjev samo fakultativno, drugič pa, da je sodno komisarstvo za vsakega notarja materialno manjšega pomena, ker bi iz tega mogel pokriti komaj režijske izdatke. To torej, da se notarju lahko poveri sodno komisarstvo, še ne daje državi pravice, zahtevati od notarjev kaj posebnega v jezikovnem pogledu. Zato je razumljivo, da se notarski red, kar zadeva notarske candidature, more zadovoljiti z znanjem onega deželnega jezika, ki ga ravno potrebujejo za mesta, za katera se potegujejo. Pri tem pa niti ne zahteva za ona okrožja, koder je v rabi več jezikov, izkaza o znanju vseh teh jezikov, temveč daje notarju na prosto voljo, hoče li doseči pravico — (seveda če dokaže znanje dotičnih jezikov) — za izdajanje notarskih listin v več jezikih, kakor v vseh, ki so navadni v njegovem okrožju (§ 12, 1. odst.) ali celo v jezikih, ki niso sicer v navadi v okrožju njegovega uradnega sedeža, pač pa v deželi, v kateri se nahaja ta sedež (§ 12, 2. odst.). Razmerje med sodišči in notarijatom je torej tako, da nikakor ne kaže vmešavati jezikovnih pred-

pisov notarskega reda v jezikovno vprašanje sodišč. Čisto nedopustno pa je zlasti, iz predpisov o jezikovni kvalifikaciji notarjev in iz tega, da morejo biti sodni komisariji, kaj sklepati za jezikovno vprašanje pri sodiščih.

Od vseh pisateljevih »argumentov« za trditev, da znači »landesüblich« samo toliko, kakor »gerichtsüblich«, preostaja samo še § 4, odst. 3 patenta iz leta 1854. Pa tudi iz tega paragrafa še ne izhaja da je pisateljeva trditev upravičena. Iz besed »Schriftliche Gesuche müssen in einer der bei Gericht üblichen Sprachen geschrieben . . . sein,« bi se dalo kvečjemu sklepati, da v nespornem postopanju ni možno podajati pismenih vlog v jeziku, ki pri sodišču ni v navadi, nikakor pa, da misli § 13 o. s. r., ko govori o »v deželi navadnih jezikih,« samo jezik, ki je »pri sodišču v navadi«. Če se pa bližje preiskuje § 4. pat. 1854., se more dokazati, da niti ta paragraf, ko govori o »einer der bei Gericht üblichen Sprachen,« ne misli pri tem samo jezika, ki je pri tem ali onem sodišču v navadi.

Treba je pomisliti, da je v dobi, ko je bil ta patent izdan, bil v veljavi § 13. o. s. r., kakor tudi gori cit. dvor. dekret od 22. decembra 1835 zb. pr. z. št. 109. Takrat ni nikdo dvomil o tem, kaj pomeni beseda »landesüblich«. Ako bi torej § 4. pat. 1854. hotel res uvesti kaj novega, bi to gotovo jasno izrekel. V tisti dobi je veljalo pri sodiščih tole jezikovno načelo: Vsak jezik, ki je bil v deželi v navadi, se je moral pripustiti pri vseh sodiščih te zemlje; v širšem pojmu »landesüblich« je bil torej obenem ožji pojem »gerichtsüblich« in je tako vse bilo »gerichtsüblich«, kar je bilo »landesüblich«. Na drugi strani zopet bi ne bil mogel noben jezik, ki ni bil »landesüblich« postati »gerichtsüblich«. Iz tega je jasno, da je takrat bilo »landesüblich« isto, kar »gerichtsüblich«, in tudi narobe. V tem zmislu torej soglašam s pisateljem, ako trdi, da »landesüblich heisst soviel wie gerichtsüblich«. Seveda je glavni razložek v tem, ko on trdi, da »landesüblich« pomeni samo toliko, kakor »gerichtsüblich«, dočim mi trdimo, da je »landesüblich« tudi to, kar je v tej ali oni deželi v navadi, nikakor pa samo to, kar je v navadi v tem ali onem kraju. Z drugimi besedami: mi trdimo, da je gotovi sodni okraj v gotovi deželi, pisatelj pa trdi, da gotov okraj (da celó občina) tvori sam zase deželo!

Toda, kakor rečeno, v l. 1854. o takih »konstrukcijah« še niso imeli niti pojma. Zato je tudi treba § 4. pat. 1854. razlagati samo z

ozirom na tedanje stanje jezikovnega vprašanja, po katerem besede »einer der bei Gericht (torej pri sodiščih sploh, ne samo pri tem ali onem sodišču) — üblichen Sprachen«, ne morejo pomeniti nič drugega, kakor besede §-a 13. o. s. r. »der landesüblichen Sprache« in besede dvor. dekreta 1835 »Gerichtssprache oder eine der Landessprachen« — —.

Ta izvajanja češkega znanstvenika so ravno tako važna tudi za jezikovne razmere na Slovenskem ter so vredna, da jih vsak slovenski jurist - praktik dobro prouči ter se po njih ravna, ne pa po prisiljenih nemških komentarjih.

E. K.

Še en pot: „Nekateri slovenski pravniški¹⁾ izrazi“.

Priobčil Upravda.

Kolikor sem mogel pregledati iz svojega zakotja, se je drju. Volčiču vendar nekoliko volja izpolnila: k zgoraj naslovljeni razpravi²⁾ sta se odzvala — dva jezikoslovca, Verax v »Ljubljanskem Zvonu« (št. 4. t. l.) in dr. Jos. Tominšek v »Planinskem Vestniku« (št. 5. t. l.).

Ne dvomim, da treba visoko ceniti tudi »drugačno« mnenje jezikoslovcev, ako se opira na stvarne razloge; ker se mi pa vidi, da razlogi rečenih dveh jezikoslovcev niso podprti dovolj, naj tudi jaz, priprost pravnik, ki ne umem toliko jezikovnih korenin in debel, povem svoje prigovore proti istima ocenjevalcema, saj: da se resnica prav spozna, treba čuti oba zvona!

Pred vsem moramo po resnici ugotoviti, da Volčičev sestavek govori le o pravniških, bolje, pravnih izrazih, to je onih strokovnih izrazih, ki naj jih rabi pravnik, da točno označi pravna razmerja in ustanovila, o katerih mora razpravljati. V vsaki stroki treba rabiti določene besede, da se z njimi kratko in točno pove, kar se hoče reči v njenem področju. Črevljar pravi, da napravi »zbite« črevlje,

¹⁾ Bolje bi bilo pravni izrazi, ker niso samo za pravnike, ampak pravne stvari sploh.

²⁾ V št. 11 in 12 »Slov. Pravnika« l. 1910. in v posebnem natisu.

vinogradnik rabi v svojem delu »reznik«, dasi marsikateri priprost Slovenec ne ve natanko, kaj da sta onadva hotela povedati s temi besedami. Takim nestrokovnjakom bodeta črevljar in vinogradnik pač z drugimi besedami povedala, kaj da namerjata in rabita, in ravnotako pač pravnik drage volje malo obširneje z drugimi besedami opiše pravne naprave, kadar jih mora ali hoče razjasniti nepravnikom. Radi tega pa črevljar, vinogradnik in — pravnik ne opuste svojih strokovnih izrazov (terminov), rabili jih bodo dalje, ker so najpriročnejši — in tudi med ljudmi drugega poklica se bo vedno širil krog tistih, ki bodo razumeli, kak pomen imajo ti strokovni izrazi.

Iz izvajanj obeh rečenih ocenjevalcev, posebno pa g. Veraxa, posnemam, da nista dovolj vpoštevala te namere, ki jo ima razprava, ampak, da sta svoja mnenja oddala bolj s stališča, bode li te strokovne izraze takoj umel vsak Slovenec, bolje, jih bodo li umeli oni, ki jih pozna midva. Od tod je mogoč gosp. Veraxa izrek, o katerem moram izpregovoriti še kasneje, da se namreč dr. Volčič trudi ob ustanovitvi od besede do besede iz nemščine prevajane terminologije. Gospod Verax se je v tem, kratko rečeno, ljuto zmotil, ampak s tem še ne prepreči, da se tudi v slovenščini ustanovi boljša pravna terminologija najprej med pravniki in s časom tudi med nepravniki, kakor se je to godilo in se dogaja še pri vseh narodih.

Ob tem naporu moram kajpada trdno podlago iskati v živem narodnem jeziku, če je pa v le-tem že kak dober izraz, ki ga imajo tudi sorodni, predvsem južni slovanski rodovi, tedaj nam ni treba razmišljati, da ga tudi mi ne bi povzdignili do splošne rabe, dasi se je doslej rabil morda le na manjšem ozemlju. Pogubno je za nas, da bi še razširjali »one razlike govora, ki ga govori slovanski človek od Julijskih Alp pa daleč doli do rumelijskih ravnin. In če je torej etniška skupina na tako obséznem prostoru po jeziku istovetna, ali ni naravno, da pravi prijatelj napredka in prosvete razmišlja, da li bi ne bilo mogoče, da se ta enotna etniška skupina pretvori tudi v eno in isto literarno konsumno področje? Ta problem moramo rešiti ali pa bomo neizogibno izgubili našo stvar.« (Babič-Gjalski na občnem zboru »Društva hrvatskih književnikov« l. 1911.) — Zato pa mislim, da treba držati, kar nas druži, ne pa iskati, kar nas loči. Kar je jezikovno in v tem oziru dobro, moramo podpirati, širiti, ne pa fatalistično vzklikati: sicer bo pa navada (usus) odločila, katera beseda

bo ostala v narodu. Ljubmojte g. Verače, po Vašem mnenju se nam tudi ni trebalo poganjati o tem, da bi ljudje uporabljali n. pr. besede *sodnik* in posebno *sodišče*, ampak naj bi še naprej se sklicevali na »rihtarja« — kakor otroci še sedaj bijejo rihtarja — in naj bi hodili v »rihto«, katere besede so bile vsled tujega vpliva občno razširjene posebno po Gorenjskem. Pravilna raba slovenskih izrazov v uradih, pravnih spisih in šolah je pa vendar pripomogla, da se je pozabil »rihtar« in da je tudi beseda *sodišče* že splošno v rabi, dasi ta beseda ne pomenja popolno tega, za kar se rabi in dasi se pismeno in ustno rabi vzporedno z besedo »sodnija«, ki pa, kar sploh velja, nima slovenske, oziroma slovanske končnice. Mislim torej, da tudi dobrih pravnških izrazov ne smemo pustiti brezbrizno v svet, temveč da jih morajo tudi jezikoslovci priporočati, pred slabimi pa svariti. Tako zmaga boljši jezik tudi v poljudnem slovstvu in si tudi narod prisvoji dobrih izrazov, kjer jih še nima. To omenjam o izjavi gospoda ocenjevalca v »Zvonu«, ki sicer priznava, da bi z ozirom na sosedne slovanske jezike kazalo pridružiti se pisateljevemu mnenju in dati prednost besedi *razprava* pred *obravnavo*, toda pristavlja: odločil pa bo usus.

Sicer se ni nobeden obeh ocenjevalcev hotel ali utegnil pečati z vsemi izrazi v Volčičevi razpravi, temveč jih je gosp. Verax privdignil le sedem, dr. Jos. Tominšek pa dva ista, kakor njegov tovariš, in tri posebej. Odpravimo najprej te poslednje tri izraze!

Rečenemu ocenjevalcu (dr. Tominšku) je žal, da so se juristi odpovedali besedi *postava* in sprejeli *zakon* v pomenu *Gesetz*. Že M. Cigale je v svoji Znanstveni terminologiji (l. 1880.) svetoval, da bodi *Gesetz* zakon, *Ehe* sveti zakon, ali po Hrvatih — ženitba ali drugo kako nadomestilo. Meni ni prav nič žal za to odpoved proti *postavi*. Kakor izvaja dr. Volčič dobro, je »postava« za ta pojem hlapčevski prevod iz nemščine, proti katerim potvorbam njegov ocenjevalni sodrug svari po pravici. Res, da je sedaj križ s tem, da se ena beseda rabi v dvojnem pomenu, toda, kakor se izvaja v razpravi, imamo namesto besed *zakon* in *zakonski* v drugotnem pomenu besede *ženitev*, *ženitveni* itd., ki jih narod rabi v več zvezah in bi jih umel, ako bi jih pravniki za ta pojem rabili splošno, saj zveza besedi podaja njih pomen. Nasprotno tudi besedo *postava* lahko zasučemo v stavku tako, da brez stika z drugimi navedbami ne vemo, kaj pomenja. V vprašanju: kakšna postava

je to? pomenja postava lahko 1. der Körperbau, 2. die Stellung, 3. das Kapitel eines Buches in še 4. po nemški besedni sestavi povzeto: das Gesetz (Pleteršnik). Enako pa ima tudi pridevnik *postaven* več pomena.

Nimamo torej strahu, da se nam zmešajo pojmi, ako zopet postavimo besedo zakon v svoje prvotne pravice, tudi če ji ostane drugotni njen pojem. Rusi imajo zakon sicer le v prvotnem pomenu, vendar pa rabijo tudi: *prinjät zakon* — stopiti v zakon ter tudi Hrvati rabijo to besedo v drugotnem pomenu, dasi redkeje.

Gospodu ravniatelju dr. Tominšku dalje ne ugaja izraz *soproga* za Ehegatte, ker — ima v sebi specifiški znak nekaj gospodskega. Mislim, da ta sodba ne velja popolno, ampak izpravljam tako, da ima ta izraz le znak manj navadnega, izbranega jezika, ker je pač ta beseda v našem jeziku novejša. V navadnem pogovoru bi torej sodnik hlapca Luko pač vprašal, kako da je ime njegovi ženi, ampak v sodbe in druge pravne spise, kjer hoče določno označiti pojem Ehegattin, bo pa postavil *soproga*, ravnотako, kakor se to dogaja ob drugih resnejših prilikah. Na smrtnovnih obvestilih (parte) n. pr. vidimo vobče podpisane *soproga* ali *soproga* prav priprostitih pokojnikov in nihče se temu ne čudi. Pa tudi ob drugih prilikah ni več krohota radi enakih besedi; živimo v času zenačenja zahtevanj in časti, to mi pravniki dobro vemo, ker imamo vsak dan opravila s činitelji teh prizadevanj.

Bodita torej med pravniki *soprog* in *soproga* za gospodo in za kmete, pri obojih pa sta včasih zakonska ali zakonita (gesetzlich), včasih pa nista, včasih sta postavna (zastavna, lepa), včasih sta pa ničasta ali grda, *soproga* sta pa vendar, to je gotovo in se ne da preobračati dvoumno.

Poroka se je zvršila, je končana — pomenja, da je duhovnik opravil dotično uradno dejanje, torej zadostuje za »Trauungshandlung« Sicer bi se za ta pojem lahko vzela tudi beseda »poročitev«, ki jo priporoča dr. Tominšek, ali še bolje »poročanje«, dasi imati obe besedi tudi pomen: die Berichterstattung in poslednja še das Auftragen.

Razporoka tudi v naši beletristiki, kar bi sicer za pravnike ne bilo odločilno, ne pomenja die Trennung, ampak die Scheidung der Ehe (Pleteršnik), katera pojma se razlikujeta bistveno. Za Trennung imamo dober star izraz *razveza*, lahko

pa sprejmemo hrvatski, oziroma ruski izraz *razvod*, ki ne nasprotuje naši slovnici, česar pa ne moremo reči o izrazu *razporka*.

Dr. Tomiňšek končno pritrjuje drju. Volčiču, da *posinovljenec* zadostuje za pojem *Adoptivkind*, tudi ako bi dotično dete v resnici bilo le hčerka, ker velja »sin« za zastopnika potomstva, n. pr. naši sinovi, naši potomci, da si so v obeh tudi hčere in potomke. Gospodu Veraxu pa jezikovna podrobnost ne dopušča take negacije ženstva, priporoča torej izraze zasvojiti ali posvojiti, posvojenec, posvojenka. Mislim, da bi se dalo govoriti o tem, saj dr. Volčič navaja sam, da imajo Čehi: osvojitel, osvojenec, osvojenj; naše bi torej bilo posvojitelj, posvojenec, posvojenje. Toda posvojiti in zasvojiti pomenja za prav isto kakor prisvojiti, t. j. zase pridobiti (*zueignen*), kar se pa ne zлага popolno s pojmom *adopcije*.

Nadaljujmo z nezadovoljnostmi g. Veraxa, da potem končamo z mnenji obeh ocenjevalcev o izrazih *prigovor* in *ugovor*.

Conditio resolutiva torej ne bodi razvezen pogoj, kakor je že v starem Cigaletovem prevodu obč. drž. zakonika, ampak razvezujoč, *conditio suspensiva* bi torej bil odgajajoč ali odkladajoč pogoj proti odlóžnemu v starem prevodu. Res je, da ima hrvatski prevod v §-u 696 o. drž. zak.: *uvjet razvezujući i odgadjajući*, ter češki prevod ima ondi: *výminka rozvazovací a odkládaci*, toda nova Smirićeva hrv. terminologija ima: *uvjet razrješni i odgodni*. Stari in po Volčiču priporočeni izrazi torej ne nasprotujejo bistvu pojmov in se mi vidijo blagoglasnejši, kar se tudi ne sme prezirati. Tudi Babnik (1894) ima: *razvezen* in *odloživen* pogoj.

Dr. Volčič ugotavlja, da so izraz *locatio-conductio* prej slovenili *rabokup*, a sedaj da ga: *najem* in *zakup*; priporoča, da naj se radi krajšega izražanja za oba pojma zopet sprejme *rabokup* ali pa iz hrvatskega sprejme uporaba (*uporabna pogodba*). Gospod Verax trdi, da je *uporabna pogodba* tista, ki se da uporabiti, jaz pa mislim, da je tudi tista, ki ustanavlja določila o uporabi, ravnotako, kakor se govori in piše le: *najemna*, *zakupna*, *ženiitvena pogodba*, *smrtni grehi* in govori celó — *zakmašna srajca*.

Istemu ocenjevalcu tudi ni prav, da se zopet zagovarja izraz *postopek*, ki ga je uvel Levstik, in da se rabi *postopanje* le v zmislu *Vorgang*, kakor to določa Babnikova terminologija. *Postopek* mu

je nekami majhen, meni pa se zdi le krajši, kakor postopanje, kar je čisto prav, ker uradovanje in poslovanje je po novih sodnih redih dosti — hitrejše in krajše, kakor je bilo prej. Če imamo torej Slovenci izraz z ravno tolikimi zlogi kakor Hrvatje in Nemci, bomo menda še izhajali, kakor oni.

Dalje se navaja v »Ljub. Zvonu«, da postopnik ne izhaja od postopka, ampak od postop, oziroma postopen. Potrjujem, saj nasprotnega ni trdil nihče in torej priporočilo »nekoliko slovnice« tu ni na mestu, ravnotako ne, kakor izpostavljanje oblik hrvatsčina in srbsčina, ki so ali tiskovne ali pravopisne pomote in nimajo nič opraviti z razmotrivanjem o pravnih terminih.

Končno stoji, da je za inozemec tudi lahko vnanjec ali vnanjik. Res je, da se tako govori po nekaterih krajih in da se ondotnim ljudem ta pojem tudi prilično lahko razlaga s to besedo, ampak za strokovno izražanje treba vendar več točnosti in doslednosti. Če je inozemec — vnanjec, bi moral biti tuzemec — notranjec, katere besede pa v tem pomenu vendar ne rabi nihče. Pustimo torej inozemca in tuzemca!

Gospoda dr. Tominšek in Verax končno soglašata v tem, da je Einrede — Einwendung le ugovor, ne prigovor in tudi vgovor ne. Čujmo njune razloge!

Cenjeni gospod Verax povdarja, da pomenja »prigovor« v staroslovenščini »hortatio« in »prigovarjati« — hortari (zureden), kakor v naši novi slovenščini in da drug pomen teh besed, namreč einreden, bestreiten — ni dokazan, pač mogoč.

Kako je v staroslovenščini pač ne vem in tudi ni odločilno, vem pa dobro, da imata izraza prigovor in prigovarjanje v živi novi slovenščini ta drugi pomen po vsem tistem obsegu, kakor ga trdi dr. Volčič. Zato se ni treba sklicevati samo na žive priče, ampak prav na tista dela, na katera se sklicuje g. Verax sam. Isti Pleteršnikov slovar ima na str. 306/II. besede: prigovarjanje, prigovarjati, prigovor, prigovoriti, vse za obojni navedeni pomen ter za pomen Einrede i. t. d. navaja dokazila: Dolenjsko, Belo Krajino, Cigaletov in Janežičev, Zalokarjev, Murkov, Megiserjev slovar ter Miklošičevo slovarsko gradivo. Sklicuje se tudi na Valjavčevo zbirko, na S. Krelja in druge stare pisatelje. Ti viri in pisatelji so doslej veljali, kadar je trebalo podpreti kako morda ne več sploh znano besedo, mislim torej, da imajo tudi za prigovor in prigovar-

jati nekaj podpore. Pa tudi brez teh starih virov žive te besede v istih pomenih po vsem Slovenskem razun v krajih zapadno od Ljubljane; ti pa jih lahko sprejmo v svoj besedni zaklad tembolj, ker jih imajo vsi drugi južni Slovani, kateri v tem pomenu ne poznajo besedi **ugovor**, **ugovarjati** i. t. d.

Besede prigovor i. t. d. v označenem pomenu rabijo tudi slovenski prawniki na Primorskem splošno in ni tedaj prav nikakega dvoma, da so v tem pomenu v priprostem narodu in med strokovnjaki po Slovenskem razširjene bolj kakor ugovor ali vgovor.

Mislino pa, da se oblike **ugovor**, **ugovarjati** tudi slovniško ne dajo upravičiti za t a p o m e n.

Isti Pleteršnik pravi pri črki **u**: 1.) znači odmikanje: ent, weg — uiti i. t. d. 2.) iz nedovršnih glagolov dela dovršne: ubiti, ugasiti, ugledati, utopiti.

Fr. Levec, »Slovenski pravopis« pa umestno pojasnuje pod št. 456 b), da ta predlog pomenja dokončatev ali dovršitev kakega dejanja ali premembo stanja n. pr. ubiti, udariti, . . . uboj, ujeda, umor.

Prav je torej, kakor navajata dr. Tominšek in Verax, da se piše z u: ustaviti, užugati, upreti se, ureči, urok, ampak ne zato, ker začetni u izraža neko nasprotstvo, temuč ker se s tem označuje dovršitev dotičnega dejanja ali prememba stanja: stavilo, žugalo, prlo, reklo se je in sicer tako in odločno, da se je končno res ustavilo, užugalo, uprlo, ureklo, da se je postavil urok (narok) ali da je kdo dobil uroke. Ravno tak postop pa se vrši pri glagolu govoriti; govori se in govori, pa ne brez uspeha, ampak da se končno dogovori, da se torej **u g o v o r i** in napravi **u g o v o r**, pogodba. To že dobro poudarja dr. Volčič, dasi gotovo ni bil niti pogledal, kaj prava o tem Pleteršnik in Levec.

Pa tudi v ruščini pomenja ugovór samo to kar dogovór. (I. Pavlovsky: rusko - nemški slovar, Riga 1876).

Kar trdi g. Verax o dveh različnih konstrukcijah pri »einreden« (persuadere, interpelare), velja v slovenskem jeziku pač za izraz prigovarjati, ne pa za ugovarjati. Govor in prigovor, govoriti in prigovarjati se vrše vzporedno; prigovornik s tem govornika nagovarja, naj se odloči v prigovornikovem zmislu, oziroma nasprotuje njegovemu govoru, intenzivnost njegovega govora je močnejša ali slabaja, pa vedno izraža nasprotje misli prvotnega govornika.

Pri ugovoru, ugovarjati pa ni več nasprotovanja, ampak obe stranki sta tedaj že edini, kakor je povedano zgoraj. — Pisatelji do novejšega časa sploh niso poznali besedi **ugovor**, **ugovarjati** v drugotnem pomenu (Einrede, einreden), temuč le **vgovor**, **vgovarjati**. Isto velja o starejši slovenskih slovarjih, ki pa vsi poznajo izraze **prigovor** in **prigovarjati**. Cigale ima v Wolfovem nemško-slovenskem slovarju (l. 1860.) pri Einrede poleg vgovor na drugem mestu ugovor, s pristavkom: in Uk. (Unterkrain) und serb. prigovor. Dalje ima pri Einspruch vgovor in ugovor, pri widersprechen pa le prereči, prerekati, pri Widerspruch prerekanje St. (Steiermark), prereka.

Murko: Ročni besédnik, »kakor se slovenščina govori na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in v zahodnih straneh na Vogerskem (1832) sploh ne pozna oblik **ugovor** in **ugovarjati**, pač pa sestave s predponami v, pri in pre.

M. Cigale ima v svoji prej omenjeni Znanstveni terminologiji (l. 1880) pri besedah widersprechen, Widerspruch, prerekati, preko-slovje, dasi bi lahko imel še vgovor ali ugovor, kakor se sedaj pretvarja ta beseda. Babnikova pravna terminologija l. 1894. ima pri Einspruch še vgovor, vgovarjati, Kavčnikov dodatek k nji l. 1902. pa že ugovor, ugovarjati.

Ne motim se, ako trdim, da priprost narod niti besedi ugovor, ugovarjati, niti vgovor, vgovarjati ni poznal in da jih še dandanes malo pozna v tem drugotnem pomenu, pa bodisi tudi po Gorenjskem ter da so jih le prevajalci vnesli za nemške izraze Einrede in einreden. Dokler smo si bili tega v svesti, smo tudi pisali te besede s predpono v, če jih sedaj nekateri pišejo s predpono u, ne smemo misliti, da je to prav in, da je razvoj narodnega jezika vzrok ti premembi. Tudi v jeziku se večkrat neupravičeno sklicujejo na »narod« in »ljudstvo«, kakor se to dogaja v politiki, dasi nima narod nobenega poželenja po zahtevah, ki mu jih podtičejo nekateri ljudje.

V slovarjih se potem pač nahajajo vse oblike, ki se rabijo v pismenstvu, dasi morda niso prave. Tako je prišlo tudi v Pleteršnikov slovar: ugovor, ugovarjati i. t. d., ne da bi bilo s tem ugotovljeno, da so te oblike prave. V Janežič - Hubadovem slovarju, zadnja izdaja (1908) se nahajajo obojine oblike, s predpono u in v.

Tako mislim, da se nam ni treba potezati za ugovor in ugovarjati v pomenu Einrede in einreden, Einspruch, widersprechen, temuč, da rabimo za to prave slovanske in slovenske izraze: pri-

govor, prigovarjati. Kdor pa misli, da mora pridržati tuj izraz, naj rabi pač vgovor in vgovarjati. Dr. Volčič je torej po pravici pobijal napačno novost iz slovniških in radi potrebnega stika s hrvatsko terminologijo tudi praktičnih ozirov.

Kakor sem omenil že prej, moram še končno zavriniti trditev g. Veraxa, da se dr. Volčič mnogo trudi za ustanovitev terminologije, prevajane iz nemščine od besede do besede. Ta splošna trditev, ki je menda nehote prišla v oceno in ki jo pobijajo že končne njene izjave, nima nikake podlage, kajti resnično je ravno nasprotje tega, kar se trdi z njo. Kdor je le površno pregledal obsežne knjige, ki jih je dr. Volčič doslej uredil, mora odkritosrčno priznati, da v teh knjigah ni tistega petrificiranega kurijalnega sloga, tistih germanskih barbarizmov in kovanic, kakor jih žal in le radi naše jezikovne vzgoje, nahajamo skoro v vsaki rešitvi naših oblastev. Da takega skvarjenega jezika ni v teh knjigah, izhaja že od tega, da so prevajalci velikega dela v njih znameniti naši pisatelji F. Levstik, Fr. Levec in K. Štrekelj. Ni treba, da bi bil vsakdo zadovoljen z vsemi podrobnimi posameznostmi teh knjig, največ prigovorov imajo tisti pisateljevi okoreli tovariši, slovenski in neslovenski, ki ne znajo dobro našega narodnega jezika, ampak za pravilnost našega pravnega izvrševanja bilo bi že neprecenljive vrednosti, da so se prevodi omenjenih dobrih slovenskih jezikoslovcev in pisateljev spravili v ročno, porabno obliko, da so se, posebno Levstikovi, oteli štiridesetletnemu prahu. Ako bi se bilo to zgodilo pred 20. ali več leti, bi bilo reklo naših pravnikov pač čisteje in stalneje kakor je. Pa kar je zakasnelo, še ni zamujeno; treba pač knjige imeti in rabiti jih, potem se lahko previdi trud, ki ga je imel urednik z njimi, tedaj se more oceniti duševni in gmotni trošek, ki ga je položil vanje. Tujci, hoteči iz teh knjig še le učiti se slovenščine, ne vspevajo z njimi, pač pa lahko domačini nepravniki. Seveda večina teh knjig ni pisana poljudno, ker to ni njih namen, kakor tudi ni mogoče, da bi vsak priprost človek katerega naroda koli ob sebi umel vse pravne izraze oblastvenih rešil. Potrebna pojasnila morajo pač podati uradniki, ki dobro poznajo tudi dialektne posebnosti tistega kraja, v katerem so nameščeni.

Zato je treba nepreklicno zahtevati, da znajo uradniki in posebno sodni uradniki narodni jezik popolno in ne morda samo nekaj besedi in stavkov, naučenih v kakem kurzu, kojega voditelj

bi še najbolj potreboval slovenskega pouka. V tem oziru moramo ugotoviti, da smo sedaj posebno na Koroškem in Štajerskem slabjši, kakor smo bili v dobi absolutizma, sedaj se godi več krivic vsled jezikovnega neznanja, kakor se jih je v tistem času. Tedaj so uradniki sicer izготavljali spise v nemščini, ampak bili so domačini, ki so umeli narodov jezik popolno, sedaj uradujejo v tistih krajih tujci, ki slovenščine ne umejo, ker vlada neče domačinov sprejemati. Tu morajo odpomoči drugi faktorji, ne pa slovenske pravne knjige.

Slovenske pravne knjige naj so v pomoč tistim sodnikom, katerim se ni treba boriti s slovenskim jezikom, one naj so jim v stvarno in jezikovno pomoč. Kadar se bodo naši uradniki dejanski zanimali za te knjige, potem bo tudi narod skozi pojmlil uradni slog, ki se pa sicer posebno v nemškem uradnem slogu največ loči od narodnega, ter potem bodo tudi taki uradniki sami nasvetovali, kako bi se dale dosedanje knjige še opiliti in izboljšati.

Doslej sta se, kakor sem navel, le k omenjenemu malemu sestavku o pravnih izrazih oglasila samo dva jezikoslovca in hvala jima že zato, da sta razgovor o ti tvarini spravila v tek.

Sodno-zdravniška mnenja.

Priobčuje dr. P. Defranceschi.

XIV.

Zmečkanje lehtnega živčnega pleteža na — sebi težka poškodba v zmislu Š-a 152 kaz. zak.

Povzročitev božjastnega napada pod posebnimi okolnostmi — težka poškodba v zmislu Š-a 132 kaz. pr. r.

Krepak, 33 let star delavec dobi po glavi in desni rami z ročico več udarcev. Onesveščenega pripeljejo v bolnico, kjer ga zdravniki takoj preiščejo in oddado sledeči

izvid:

Zelo nemiren, omračen. Desna zenica manjša nego leva, nobena se ne skrči na vpad svetlobe. Desne lehti v ohlapni omrtvici. Ako se jih dvigne in potem izpusti, padejo kakor mrtve na posteljo.

Ostale okončine se vedno gibljejo, treba je bolnika držati. Na klic ne da nikakega odgovora. Na levi temenični hrgi je videti počez se raztezajočo 3 cm dolgo, do suhožilke segajočo stikovno ločitev z odrgnenimi robi. Pri otipanju tega mesta ni doognati nikake utisnine in ne da poškodovanec nikakega znaka bolečine. Čelo malo nagrbančeno — a na obeh straneh enako. Ustna kota ne visita, nosnoustnični gubi na obeh straneh enako izraženi. Od desne polovice zatilnika se razteza čez desno ramo do vnanjega konca ključnice 25 cm dolga, 3—5 cm široka, temnovišnjekasta lisa. Telesna toplota 37.4°. Žila bije 82krat v minuti, je krepka in polna.

M n e n j e.

Ako je poškodovanec res padel nezavesten na tla takoj po udarcu na glavo, je smatrati poškodbo na levi temenični hrgi za težko, akopprav je ranjena samo koža. Najbrže so bili pretreseni možgani ali pa je počila v njih kaka krvna žila. Temu domnevanju pa nasprotuje precej hitra žila, kajti pri pretresu možganov ali pritisku na nje nije žila počasno, včasih samo 40krat v minuti. Ker je poškodovančevo stanje nejasno, ne moreta oddati zvedenca končnega mnenja ter predlagata, da se bolnik zopet preišče čez 6 tednov, vendar pa izjavljata že zdaj, da je postala poškodba za življenje nevarna.

Čez 8 tednov preiščeta zvedenca bolnika vnovič ter oddasta sledeči

i z v i d :

Bolnik je pri popolni zavesti in razsodnosti. Rana na levi temenični hrgi je zaceljena in je videti le še premakljiv, neboleč obrunek. Desne lehti so še vedno mrtve.

Iz bolezenskega popisa se povzame, da se je bolnik čez dva dni popolnoma vmiril, a ostal še tretji dan nekoliko omoten. Blijuval ni. Telesna toplota je bila takoj dan po poškodbi pravilna, ravno tako žila. Sedaj hodi bolnik prosto okrog, rad je in dobro spi. Na zatilniku ni opaziti nikakega znaka poškodbe, v ramnem sklepu občuti poškodovanec hude bolečine, ako se odmakne nadlakt. Cela desna okončina je neobčutna bodisi proti dotiku, celo proti vbođu ali proti toplini. Le na gornjem delu mišice dvoglavke ter na notranji in zadnji plati nad mišico troglavko je občutek popolnoma ohranjen. Na komolcu, ročnem sklepu in na prstih je mišični občutek ugašen.

Gibanje desne lopatice je pravilno, desna kapasta¹⁾ mišica nekoliko slabejša nego leva, a pilasta²⁾ in kupasta³⁾ sta dobro razviti. Desna rama sploščena, nadgrebenska jama izdolbena, nadlehtnica visi ohlapno. Široka hrbtna mišica mrtva, kitnih odbojev desnih lehti ni. Na faradični tok ne odgovarjajo omrtvičene mišice, a na galvanični se prav leno vzbujaajo ter je njih dražljivost zelo znižana. Koža na desni roki rdeča.

Desna zenica 1 mm ožja nego leva, odboj na vpad svetlobe in prilagodnost pravilna. Desno oko upadlo, vejna raza ožja nego leva. Drugi gibni in občutni živci ne kažejo nikake nepravilnosti.

Mož ni pijanec, a je božjasten. Neki napad je zdravnik opazoval štiri tedne po poškodbi: celo telo se je vilo v krčih, le desne lehti so bile mirne. Pri ponovnem izpraševanju prič po zdravnikih se je dognalo, da se je poškodovanec po dobljenih udarcih zvijal po tleh, je škripal z zobmi ter se mu je penilo iz ust. Podobne napade ima poškodovanec večkrat v letu, osobito po razburjenju in to že od 10. leta dalje. Tedaj je bil padel na glavo.

M n e n j e.

Dognano je, da je poškodovanec božjasten. Koj po udarcu so se opazovali božjasti podobni napadi. Misliti je bilo, da so omenjeni napadi v neposredni zvezi z udarci, da so tedaj ranjeni možgani. Pretres možganov je izključiti, ker je bila žila hitra in ni poškodovanec bljuval. Pa tudi na poškodbo možganov ni misliti, ker je povzeti iz izvida, da je bil ranjen na lehtni živčni pletež. K le-temu spadajoče mišice so namreč omrtvičene, le pilasta in kupasta sta živi, ker ju oskrbujeta dolgi hrbtni in lopatični živec, ta dva nista v neposredni zvezi z lehtnim pletežem.⁴⁾ Šarenico oskrbujejo vlakna živca-sočutnika,⁵⁾ zvezana s prvim prsnim živcem, tvorečim zaeno s sprednjimi vejami štirih spodnjih vratnih živcev lehtni živčni pletež. Ker so omrtvičene le mišice, oskrbovane po lehtnem živčnem pletežu, je misliti, da je bil le-ta ranjen po udarcu na zatilnik in desno ramo. To poškodbo je oceniti za na sebi težko, ker je vsled nje prenehalo delovanje važnega telesnega ustroja. Zdravje

¹⁾ *M. cucullaris* = Kappenmuskel.

²⁾ *M. serratus* = Sägenmuskel.

³⁾ *M. rhomboideus* = Rautenmuskel.

⁴⁾ *Plexus brachialis* = Armgeflecht.

⁵⁾ *N. sympathicus*.

je bilo moteno manj nego 20 dni, nesposobnost za izvrševanje poklica je pa trajna. Ker je desna okončina mrtvoudna in ni upati, da bi zmečkana živčna vlakna zopet oživela, je poškodovanec izgubil zmožnost rabiti okončino, kar pomeni toliko, kakor nje izgubo.

Pri ocenitvi poškodbe na glavi je treba v prvi vrsti rešiti vprašanje, kaj je povzročilo božjastni napad. Iz sodnih zapisnikov je povzeti, da ima poškodovanec božjast od 10. leta, ko je padel na glavo. Čeprav ni sedaj najti nikakega obrunka niti v nalobju niti v kosti, je vendar možno, da je bila vsled padca ranjena čvrsta opna ali pa katerikoli del možganov. Na tem mestu se je napravil obrunek, od katerega izhajajo božjastni napadi.

Ker je padel poškodovanec glasom izjav raznih prič po udarcu bliskoma na tla in takoj dobil božjastne krče, ni dyomiti, da je bil napad izzvan po udarcu na glavo. Ker so bili možgani moteni več časa v svojem delovanju, je smatrati to za poškodbo in sicer — ker je ustroj važen — za na sebi težko. Ker je pa poškodovanec podvržen božjasti, je poškodba le pod posebnimi okolnostmi (glej kaz. pr. red § 132) težka in je motila zdravje in izvrševanje poklica manj nego 20 dni, a ni postala za življenje nevarna.

Rana na levi temenični hrgi je lahke vrste, ima vidne znake in nasledke in je bila prizadeta skupno z božjastnim napadom, vendar pa ne na tak način, da ž njim — navadno — ni združena smrtna nevarnost.

XV.

Pretres možganov v zvezi s poglavnim potenjem je na sebi težka poškodba v zmislu §-a 152 kaz. z., imajoča za posledico neozdravljivo bolezen, trajno hiranje in trajno nezmožnost za izvrševanje poklica.

Tridesetleten zidarski pomočnik je bil udarjen s palico po glavi. Takoj je padel nezavesten na tla. Prenesli so ga v domačo hišo, kjer je začel bljuvati. Dva dni ni mogel uživati drugega nego malo mleka, a še to je kmalu izbljuval. Popolnoma zavedel se je stoprav drugi dan po udarcu, tožil pa je, da ga močno boli glava, mu šumi v ušesih in se mu vedno vzdiguje. Prva dva dni je šlo blato, pa tudi seč pod njega, ne da bi se zavedal tega. Na glavi ni bilo baje nikake vidne poškodbe, občutil je pa vendar na levi položici hude bolečine. Iz nosa je prvi dan krvavel. Zdravniško ni bil preiskan.

Ker se ni izboljšalo stanje po treh mesecih, je poklical zdravnika, ki mu je nasvetoval, naj gre takoj v bolnico. Le-tu sta oddala zdravnika nastopni

izvid:

Bolnik toži, da mu žvižga in šumi v glavi, a na levi strani ga zbada. Ako se vleže na levo stran, ali pa motri kak predmet, se mu zvrtil v glavi. Pri jedi dobi bolečine v križu in leva glavina polovica se začne potiti. Preiskovanec ni bil nikdar bolan, niti spolno. Pijači ni vdan, osobito ni bil pijan ob napadu.

Postave je srednjevelike, slabotne rasti, zelo bled, mišičje ohlapno, tolstnica slabo razvita. Razpoložitev slaba, včasih neutemeljeno se menjajoča,¹⁾ nezadovoljnost velika. Razumnost stanu primerna, spomin slab, govor nemoten.

Črepinja pravilne oblike, na pretrkavanje občutljiva, posebno okrog leve temenične hrge. Očnični živci na pritisk boleči. Med preiskavo se trese celo telo. Gibanje vratne hrbtenice počasno in previdno, pri obratu glave na levo nastanejo bolečine v zatilniku. Vsa vretenca na pritisk občutljiva. Leva zenica nekoliko ožja nego desna, obe krogli, odgovarjata pravilno na vpad svetlobe in na prilagoditev. Pri premikanju očes večkrat en trep,²⁾ vidišči³⁾ (vidna prostora) istosredno⁴⁾ zoženi. Jezik treslja močno, možganski živci prosti. Hrbtenica nekoliko občutljiva na pritisk. Pljuča zdrava, srčno bitje nepravilno, pospešeno. Žila slabo napeta, stena mehka, ni zavapnela. V seči ni niti beljakovine, niti sladkorja. Končine tresljajo pri premikanju ter imajo znake odrevenelosti (katalepsia). Mišična moč zmanjšana, hoja pri zaprtih očesih potoglava. Kolenski kitni odboji zelo živahni. Pri preiskovanju občutnosti je dognati, da so ohranjene vse kakovosti, vendar pa občuti bolnik dotik precej pozneje. Pri sklepu nog in oči v vekotres (Lidzittern), vendar pa bolnik ne omahuje.

Ko začne bolnik zvečiti, se takoj spoti leva polovica glave, čelo je samo malo potno, od senca pa teče pot v curkih. Posebno znamenito je, da neha potenje ravno ob glavini središčnici. Koža ni gorka, niti rdeča. Ko neha bolnik zvečiti, preneha tudi potenje. Množina in kakovost jedi ne vpliva na potenje prav nič, istotako niti razburjenje niti telesno delo.

¹⁾ Unmotivierter Stimmungswechsel. ²⁾ Lidschlag. ³⁾ Gesichtsfeld.

⁴⁾ Konzentrisch.

M n e n j e.

Iz izvida je povzeti, da so bili možgani pretreseni. Dokaz tej trditvi je takojšnja nezavest in bljuvanje. Udarec s palico je bil zelo močan in ni povzročil samo pretresa možganov, temveč tudi krvavitev v obližju potnega središča (Schweisszentrum). Najbrže je počila kaka mala žilica, iz katere je izstopilo malce krvi. Le-tu so nastali obrunki, ki dražijo potno središče. Nejasno je pa, zakaj nastopita potenje in glavobol ravno, ko začne poškodovanec zvečiti. Misliti je tu na odbojni živčni vpliv (reflektorischer Einfluss).

Sicer je pa mnogo znakov, kakor tresljanje celega telesa, slabost spomina, boleče pritiskavne točke (schmerzhaft Druckpunkte) očničnih živcev, bolečine pri premikanju glave in hrbtenice, potoglava hoja, živahni kitni odboji i. t. d., ki pričajo, da se pojavlja ustrojna bolezen osrednjega živčevja.

Poškodbo je tedaj oceniti za težko, prizadeto s topim trdim orodjem in z veliko močjo. Predložena palica, kakor palec debela leskovka, je sicer sposobna, da se ž njo povzroči na opisani način smrtnonevarno poškodbo, vendar je pa to le redek slučaj. Raditega se to orodje ne more smatrati za tako, da je ž njega uporabo **navadno** združena smrtna nevarnost.

Iz popisa bolezni in zdravniškega opazovanja bolnikovega je povzeti, da je postala poškodba koj po prizadetju za življenje nevarna. Zdravje je še sedaj, tedaj po treh mesecih, moteno in je poškodovanec nesposoben za izvrševanje svojega poklica najmanj 30 dni.

Vprašanje je, je li bolezen neozdravljiva, nesposobnoost za izvrševanje poklica trajna in so li nastopili znaki trajnega hiranja?

Za trajno hiranje je smatrati težko bolezensko stanje, ki znatno moti delovanje celega telesnega ustroja in kojega ozdravljenje ali sploh **ni** pričakovati ali **vsaj ne v doglednem času**.

Akoravno govore znaki za ustrojno bolezen možganov in hrbtenjače, vendar ni moči že sedaj trditi, da je hiranje trajno in bolezen neozdravljiva. Da se spozna razvoj bolezni, treba čakati leto dni.

Državno pravdnistvo je predlagalo, naj se preišče bolnik čez tri mesece, češ, da bo vendar možno zvedencema v tem času oddati končno mnenje. Ponovni izvid se je glasil tako-le:

Neprestano žvižganje in šumenje v glavi, vrtenje čedalje hujše. Razpoložitev različna, zdaj se bolnik brez posebnega vzroka hudo

razjezi, zdaj se zopet smeje. Večkrat se mora tako smejati, da mu obraz zabuhne. Zelo je razdražljiv in občutljiv. Počasno misli in sam opaža, da je zapomnivost vedno slabejša. Govor enoličen, počasen, črke p in b, g in k v izgovoru nejasne. Kadar govori več časa, se zelo utruji, loti se ga z a s p a n o s t. Glava na pretrkavanje še vedno občutljiva, ravnotako hrbtenica. Vodoravno tresljanje obeh zrkel. Kitni odboji zelo živahni. Kadar se hoče bolnik dotakniti kakega predmeta, se prsti zelo tresejo. Toži, da vidi dvojno. Barvna slepota za rdeče in zeleno. Vidna ostrost pravilna, vidnikovi plošči obledeli. Srbečica na podplatih. Trebušnostenski odboj na desni strani živahen, na levi ga ni. Ako se bolnika požgačka na podplatih, se skrivi desni palec navzgor.

Potenje leve glavine polovice še hujše nego pri prvi preiskavi. Bolnik se boji jesti, ker občuti hude bolečine ob zvečenju.

M n e n j e.

Zdravstveno stanje preiskovančeve se je očividno poslabšalo. Pri prvi preiskavi izrečeno domnevanje je udejstveno, kajti brez dvoma je bolezen osrednjega živčevja. Znaki, kakor tresljanje zrkel in prstov, kadar se hočejo dotakniti kakega predmeta, prisilni smeh (Zwangslachen), menjajoča se razpoložitev, dražljivost in občutljivost, omotični napadi, dvojnovidnost, osobito pa živahnost mišičnih in kitnih odbojev — pričajo, da se razvija bolezen možgansko-hrbtenjačna trdina, ki jo smatra medicinska veda za neozdravljivo. Nekatere, čeprav neozdravljive bolezni n. pr. srčna hiba, jetika ne motijo dolgo časa bolnika v izvrševanju poklica, tudi trajno hiranje nastopi stoprav proti koncu bolezni. Vse drugače je pa to v predležečem primeru. Bolnik ne sme jesti radi bolečin, ki nastanejo pri zvečenju, vsled česar pa pešajo moči. Za izvrševanje poklica je bolnik trajno nesposoben in je bolezen neozdravljiva.

Da je bolezensko stanje težko in delovanje celega telesnega ustroja znatno trajno moteno, ni dvoma. Končno mnenje se tedaj glasi:

Pretres možganov je smatrati v predležečem primeru za na sebi težko poškodbo, ki je postala za življenje nevarna in ki je povzročila neozdravljivo bolezen in trajno hiranje, vsled katerega je poškodovanec trajno moten v izvrševanju poklica.

Orodje je bilo topo, trdo, a ne tako, da je ž njega uporabo navadno združena smrtna nevarnost.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Družabnik je tudi brez pooblastila po §-u 1008 o. d. z. upravičen tožiti za družbo, ako ima sicer pravico nastopati za družbo (§ 1009, 1029 o. d. z.). — Stavbeni zaklad je lahko juristična oseba (§ 26 o. d. z.) in stavbeni odbor, ki ga je upravičen zastopati, je pasivno legitimovan k tožbi.

Župljani gorenjega konca sodraške župnije so bili sklenili, postaviti cerkvico na hribočku, ki se dviga nad vasjo Globel. Zbirali so v ta namen več let milodare, in ko se je nabralo dovolj denarja, so izvolili iz svoje srede stavbeni odbor, z župnikom na čelu. Ta odbor je dobil od cerkvenega in političnega oblastva dovoljenje za zidanje cerkvice in je leta 1907 oddal dela potom javne zmanjševalne dražbe. Zidarska in tesarska dela je prevzel A., ki je hkratu naznanil stavbenemu odboru, da bosta B. in C. njegova družabnika.

Po končanem delu je A pri c. kr. okrajnem sodišču v Ribnici zahteval s tožbo, da mu mora stavbeni odbor cerkvice Sv. Družina v Globeli plačati ostanek zaslužka v znesku 86 K.

Toženi odbor je ugovarjal, da tožnik sam ni legitimiran do tožbe, marveč le skupno z B in C, ker so bili vsi trije delo prevzeli in se je tudi z vsemi tremi obračun vršil. Ugovarjal je tudi visokosti vtoževanega zneska.

C. kr. okrajno sodišče v Ribnici je s sodbo od 6. marca 1910 opr. št. C 10/10-4 pripoznalo tožniku samo nanj spadajoči zaslužek, torej le eno tretjino zahtevanega, oziroma dognanega zneska, ker je ugovoru radi necelotne aktivne legitimacije ugodilo in sicer iz razlogov:

V dražbenih pogojih se pravi, da je tožnik privzel za opravo zidarskih del pri zgradbi predmetne cerkvice še zidarska mojstra B in C, da so vsi trije odobrili in podpisali dražbene pogoje. Tudi druga ugotovljena dejstva dokazujejo, da je smatrati pravno razmerje med temi tremi za takozvano pridobitno družbo v zmislu obč. drž. zakonika (§ 1375 in nasl.) in je radi tega presoјati vse njene pravice in dolžnosti napram tretjim osebam po zadevnih predpisih.

Glsasom §-a 1203 o. d. z. pristojajo družabne terjatve posameznim družabnikom, ako ni ničesar drugega domenjeno, v razmerju njih deležev. Celotne terjatve morajo uveljaviti vsi družabniki skupno, ali pa njih zastopnik. V tem slučaju so vsi trije družabniki posvetili svojo delavsko moč precej v enaki meri skupnemu smotru, in so bili razen tega namenjeni, da si dobiček med seboj razdele po enakih delih. Podana je torej pri vseh treh družabnikih enaka enotretjinska deležnost glede dolgov in terjatev družbe.

Res je sicer, da je bil tožnik določen od svojih sodružabnikov in od stavbenega odbora, da se mu je izplačevalo zaslužek, in da je vodil za družbo tekoče račune. Tudi je on izplačeval mezdo najetim delavcem, istotako svojima družabnikoma, tema tudi dobiček. Vse to govori za to, da je nastopal tožnik za časa zidanja kakor pooblaščenec sodružabnikov napram stavbenemu odboru, da le-temu ni bilo treba stopiti vsakokrat glede navadnih zadev v stik z vsemi tremi, in da je bilo na ta način lažje urejati račune z najetimi delavci.

Ali iz teh okolnosti ni izvajati, da bi bil tožnik pravoveljavni zastopnik družbe nasproti stavbenemu odboru in sploh na zunaj; proti temu govori nad vse jasno dejstvo, da je stavbeni odbor povabil h končnemu obračunu vse tri družabnike.

Pomanjkanje aktivne legitimacije je torej v toliko podano, da tožnik ne more od stavbenega odbora vtoževati celega ostanka družabne terjatve, nego more to storiti samo glede svojega tretjinskega deleža.

Na priziv tožnika je c. kr. okrožno sodišče v Rudolfovem s sodbo od 19. maja 1910 opr. št. Bc I 59/10 prvo sodbo spremenilo ter rabsodilo, da mora stavbeni odbor plačati tožniku ves ostanek družabne terjatve, ne pa le tretjino.

Razlogi.

V prvi vrsti je rešiti vprašanje, ali je smatrati tožnika pooblaščenem družbe napram stavbenemu odboru ali ne. Nesporno je, da so se družabniki, tožnik, B in C dogovorili, na predlog stavbenega odbora, da ima tožnik nastopati kakor zastopnik družbe, da

je odbor njemu imel izplačevati zaslužek delavcev, ter zaslužek in dobiček obeh družabnikov.

Tudi je prizivatelj imel za družbo voditi račune. Vse to se je dejansko tako vršilo, ne da bi bil kateri družabnik ali pa stavbeni odbor temu ugovarjal.

Prizivatelj ni dobil od družabnikov pismenega pooblastila, zato je po §-u 1029 o. d. z. njega obseg presojski iz predmeta in narave opraviła. Kdor je drugemu zaupal upravništvo, se opravičeno domneva, da mu je dal tudi oblast, storiti vse, kar zahteva uprava sama in kar je s to navadno združeno. Upravnikā je smatrati poblaščenecem (§§ 836, 1190, 1198 o. d. z.) in imajo tukaj veljati določila §-ov 833—842 o. d. z.

Po §-u 1008 o. d. z. se zahteva sicer za pravico, vlagati tožbe, posebno pooblastilo, glaseče se na to vrsto opravil, toda ozirati se je tudi na določilo §-a 1009 o. d. z.

Pooblaščenec mora izvršiti svoj posel po svoji obljubi in po dobljenem nalogu. Zastran sredstev, ki jih je uporabljati, se mu je vobče ravnati po predpisih pooblastitelja. Ako teh predpisov ni, velja narava opraviła in izraženi namen pooblastitelja. Vse torej, kar je potrebno za izvršitev dotičnega opraviła, je pooblaščenцу dovoljeno, ker je smatrati, da tisti, ki je hotel doseči gotov smoter, je tudi zadovoljen s sredstvi, s katerimi se ta smoter da doseči, torej v tem slučaju z vložitvijo tožbe proti stavbenemu odboru, ki ni hotel plačati zaslužka. Tukaj je torej vseeno, ali se je bilo izdalo pooblastilo v zmislu §-a 1008 o. d. z. ali ne.

Prvi sodnik se ne more sklicevati na določbo §-a 1203 o. d. z. Res je sicer po tem paragrafu plačila dajati družbi po razmerju deležev in sicer vsakemu toliko, kolikor mu gre, ker družba sama ne ustanavlja koreálnosti. Prvi sodnik pa je pri tem prezrl ravno to, kar on sam poudarja v razlogih sodbe, namreč, da je bil prizivatelj pooblaščenec družabnikov. Tako je imel gotovo pravico, tožiti na plačilo tudi tistih zneskov, ki pripadajo sodružabnikoma. Stvar le-teh pa je, da uravnata po tem svoje zahteve nasproti prizivatelju potom končnega obračuna. Da sta družabnika to stvar tudi tako razumela, izhaja jasno iz izpovedbe priče B-a.

Prvi sodnik naglašā, da sta tudi sodružabnika jemala delavce, to pa ne spreminja danega pooblastila, ker je prizivatelj vodil izro-

čeno mu upravo prej kakor slej, a sodružabnika sta ga v tem le podpirala, ker sta slučajno ona dobivala delavcev in jih ni bilo prizivatelju treba iskati.

Tudi to, da je stavbeni odbor vabil vse tri družabnike h končnemu računu, ne govori proti temu, da je prizivatelja smatrati zastopnikom družbe, saj je odbor vendar le samo z njim obračunal, kar sta druga dva odobrila.

Prvi sodnik poudarja, da se je prizivatelja pooblastilo v to, da je pobiral zaslužek, ga izplačeval, vodil račune i. t. d. zgolj zaradi tega, da je bilo občevanje s stavbenim odborom olajšano, torej zaradi udobnosti. Prav to pa je razlog, zakaj nasvetuje zakon sam, da se izmed več družabnikov izvoli člana, ki naj zastopa družbo na zunaj.

Proti tej sodbi je vložil toženi stavbeni odbor revizijo in je šele v revizijskem spisu ugovarjal, da on ni nikaka juristična oseba, da nima nobenega premoženja in da je pooblaščenec neznanih ljudi, torej tudi ne more tožen biti.

Vrhovno sodišče tej reviziji s sodbo od 12. oktobra 1910 ni ugodilo.

Razlogi.

Revizija uveljavlja, sklicuje se na revizijski razlog št. 1 §-a 503 civ. pr. r., da toženi stavbeni odbor nima svojstva juristične osebe, da premoženje, ki tvori stavbeni zaklad, ni njegova last in da je torej, ker manjka pasivne tožbene legitimacije, postopanje nično po zmislu §-a 477 št. 4 in 5 c. pr. r.

Tega revizijskega razloga pa ni, kajti po zmislu nižjesodnih ugotovitev so župljani gorenjega dela sodraške župe pred več leti sklenili, da bodo na hribčku, ki se dviga nad vasjo Globel, zgradili cerkvico; zbirali so v ta namen prispevke in izvolili so, ko je bilo dovolj denarja nabranega, iz svoje srede stavbeni odbor z župnikom na čelu. Od tega odbora, ki je kakor zastopnik župljanov, udeleženih pri tej cerkvi, zadobil od cerkvenega in političnega oblastva dovoljenje za gradnjo cerkve, je prevzel toženec z dvema družabnikoma zidarska dela.

Po teh ugotovitvah je torej tu premoženje, odmenjeno za gotovo svrho, ki mu pristojta svojstvo juristične osebnosti, zakaj

svrha podjetja (zgradba cerkve) je dovoljena; odbor, ki je bil izvoljen iz srede udeležencev, je naročal za nabrani stavbeni zaklad in tudi zanj plačeval; tu so torej bistveni momenti, tvoreči kriterije pravne samostojnosti juristične osebe na strani zaklada, ker po §-u 26 o. d. z. v to ni potreba posebnega državnega pripoznanja. Zategadelj pristojna tudi stavbenemu zakladu, kakor juristični osebi, bodisi pravna zmožnost in pogodbeni zmožnost, omejena na ta zaklad, kakor tudi zmožnost stranke.

Da sme stavbeni, od župljanov izvoljeni odbor, zastopati nabrani stavbeni zaklad, proti temu sam toženi stavbeni odbor ne ugovarja. To pa, ali ima stavbeni odbor kakor tak svojstvo juristične osebe, je brez pomena, ker je le treba, da ima zaklad, ki je od njega zastopan, kvaliteto juristične osebnosti, to pa je po gorjenjih izvajanjih gotovo. Zato je tudi stavbeni odbor, ki je zastopal upravičen, k tožbi pasivno legitimovan.

Ni pa tudi revizijskega razloga po št. 4 §-a 503 c. pr. r., ki se opira na to, da tožnik, ki je z dvema družabnikoma prevzel delo, sam zase nima tožbene legitimacije.

V tem pogledu je sodba druge instance ugotovila, da se je tožnik na predlog odbora dogovoril s svojima družabnikoma, da bode tožnik nastopal kakor zastopnik družbe in da bo odbor njemu plačeval, in sicer bodisi zaslužek delavcev, kakor tudi zaslužek in dobiček obeh ostalih družabnikov, in da bode tožnik za družbo izdajal s pridržkom kasnejšega obračuna z družabnikoma. Ako prizivno sodišče temeljem teh ugotovitev in oziraje se na §§ 1029 in 1009 o. d. z. zaključuje, da je tožnik tudi brez pooblastila po §-u 1008 o. d. z. upravičen, vložiti tožbo za družbo proti stavbenemu odboru, onda to ni pravnopomotno, temveč je pritrditi v tem pogledu obširni in popolnoma pravilni utemeljitvi prizivne sodbe.

Ker torej ni napačne pravne presoje, tudi ni bilo ugoditi reviziji.

X.

b) Slučaj posestne pravde: 1. V pravdi radi motenja posesti stopi z razveljavljenim prvosodnim končnim sklepom in odredbo nove razprave pravnomočno postopanje nazaj v položaj pred končnim sklepom in zaradi tega po §-u 518 c. pr. r. zoper tak rekurzni sklep ni dopusten posebni revizijski rekurz, ampak šele zoper novi končni sklep. — 2. Ali je dejicent še v posesti odvzete stvari, ni za upravičenost posestne tožbe merodajno, ker po §-ih 339, 345, 346 o. d. z. ni »imetje« stvari tožbeni razlog, ampak dejstvo povzročenega motenja. — 3. Kršiteljem posesti je smatrati in tožiti le onega, s kojega dejanjem je šla posest v izgubo, se je izvršila »dejectio«; kjer pa se je posest pridobila zgolj z izročitvijo (traditio), ni mesta za posestno tožbo. Kakovost po tradiciji dobljene posesti ne pride v poštev, zadostuje, da temelji posest na tradiciji in ne na nasilnem razposestovanju. — 4. Ugovor, da se je ravnalo v dobri veri, ne nasprotuje dejstvu samostalnega motenja posesti. — 5. Nemožnosti vrnitve odvzete stvari ni razmotravati v pravnem, ampak šele v izvršenem postopanju. — 6. Nemerodajno je, ali odvzetnik (razposestovalec) ravna za svojo ali tujo korist.

Stavbeni podjetnik A je prevzel pri graščini P napravo žage. Zgradbo je vodil njegov inženir B, ki je vsled obojestranskega dogovora vodil tudi stavbeni dnevnik ter ga hranil pri sebi; v dnevnik pa so smeli vpogledati tudi vsi trije solastniki graščine, Lahi iz Vidma, in pa njih pooblaščenca inženir M in oskrbnik N.

Nekaj pred končano zgradbo žage, sredi decembra 1909, sta premišljevala poslovalca oskrbnik N in inženir M., da bi bilo za graščino važno, dobiti v svoje roke stavbeni dnevnik, vendar je inženir M odložil izvršitev te misli za čas, ko se bo o tem posvetoval z graščinskim odvetnikom drjem. T.

Ko je 22. decembra 1909 podjetnikov inženir B odpotoval in pustil stavbeni dnevnik v svoji zaklenjeni sobi v zaprti usnjeni torbici, je delavec R po naročilu predelavca O-a vzel iz B-jeve sobe in torbice stavbeni dnevnik in ga izročil predelavcu O-ju. Predno pa je O z dnevnikom kaj nadalje ukrenil, je dobil graščinski oskrbnik N pismo graščinskega inženirja M, naj pridobi dnevnik od podjetnikovega inženirja B-a pod pretvezo, da nekaj vanj vpiše, in ga potem obdrži ter na noben način ne izroči, marveč skrbno varuje.

Oskrbnik N je dobil od O-ja dnevnik in ga poslal zastopniku svojih gospodarjev drju. T, kateri je zopet takoj obvestil o prevzetju dnevnika podjetnikovega zastopnika drja. V z dopisi 27. decembra 1909 in 7. januarja 1910.

Podjetnik A je vložil dve tožbi zaradi motenja posesti glede dnevnika pri c. kr. okrajnem sodišču v Litiji, in sicer:

I. tožbo C 12/10 zoper graščinskega oskrbnika N-a in predelavca O-ja;

II. tožbo C 32/10 zoper graščinskega inženirja M-a, dalje zoper vse tri solastnike graščine z naslednjim tožbenim zahtevkom:

1. Tožnik je v zadnji dejanski posesti stavbnega, o zgradbi žage pri graščini P sestavljenega dnevnika, in toženci (ad I. toženca) so ga motili v tej zadnji dejanski posesti s tem, da so v času od 22. na 23. decembra 1909 vzeli, odnosno naročili vzeti iz usnjene torbice B-ju stavbeni dnevnik in ga niso več vrnili.

2. Toženci so torej nerazdelno dolžni, se vsakega takega motenja vzdržati in stavbeni dnevnik povrniti v treh dneh proti izvršbi.

Ad I.

Okrajno sodišče je s končnim sklepom od 28. januarja 1910 tožbeni zahtevek zavrnilo.

Razlogi izvajajo predvsem, da tukaj ne gre za motenje posesti (§ 339 o. d. z.), ampak za odvzetje po zmislu §-a 346 o. d. z. Iz pisem zastopnika drja. T-ja z dne 27. decembra 1909 in 7. januarja 1910 je dokazano, da je tožnik že ob času vložene tožbe vedel, kje je dnevnik, namreč pri zastopniku naznanitelju drju. T-ju, in da obema tožencema ni pristojala nikaka razpolaga glede dnevnika. Iz pričevanja delavca R-ja in tožnikovega inženirja B-ja je dokazano, da je bil dnevnik odvzet iz B-jeve usnjene torbice brez njegove vednosti, da celo zoper njegovo voljo, torej samolastno in tako odtegnen tožniku in vsled tega je postala posest drugotoženca predelavca O in drugov, odnosno tudi toženčevega zastopnika drja. T-ja nepristna (§ 345 o. d. z.). Toda tožba radi odvzetja posesti gre samo zoper nepristnega (dejanskega) posestnika, kajti samo od tega je moči zahtevati povrnitev odvzete stvari (morebiti s povrnitvijo škode). Zato tej tožbi nedostaja pasivne tožbene legitimacije in je bilo torej tožbeni zahtevek zavrniti. —

Tožnikovemu rekurzu je c. kr. deželno rekurzno sodišče v Ljubljani s sklepom 23. februarja 1910 op. št. R III 46/10 ugodilo, končni sklep prvega sodišča razveljavilo in naložilo novo razsojo, izločivši dosedanji zavrnitveni razlog.

Razlogi.

Iz besedila §-a 345 o. d. z. izhaja, da je odveztnika (dejicienta) pod zakonitimi pogoji smatrati nepristnim posestnikom. Če torej naslednji § 346 o. d. z. določa, da je tožba radi odvzetja posesti dopustna zoper vsakega nepristnega posestnika, izhaja iz tega logično, da je ta tožba dopustna tudi zoper onega po §-u 345 o. d. z. kvalifikovanega odveztnika, kateri ne poseduje več odvzete stvari.

Prvi sodnik nima prav, trdeč, da nedostaje pasivne tožbene legitimacije, in da zavrača tožbo iz tega razloga, ker ta čas nista toženca več v posesti dnevnika, ampak ga posedujejo samo solastniki graščine.

Ker se torej obrača tožba zoper neposrednega odveztnika, prvi sodnik pa se ni spuščal v tozadevne potrebne ugotovitve, je bilo končni sklep razveljaviti in naročiti novo razsojanje.

Revizijska rekurza obeh strank je c. kr. vrhovno sodišče s sklepom 23. marca 1910 R VI 111/10 zavrnilo radi nedopustnosti.

Razlogi.

Po §-u 508 c. pr. r. je revizijski rekurz dopuščen pri tožbah zaradi motenja posesti samo zoper sklepe, ki odrekajo uvedbo ali nadaljevanje postopanja, ter je pritožbe zoper vse tekom postopanja objavljene sklepe združiti z rekurzom zoper končni sklep. Noben teh slučajev ni dan, kajti rekurzno sodišče je prvosodni sklep razveljavilo, a s tem se je vrnila stvar v položaj postopanja pred končnim sklepom, tako da more biti le pričakovani novi končni sklep predmet samostojnega rekurza.

Nedopustnost obojestranskega revizijskega rekurza izhaja tudi iz zmisla zakona, ki v posestnem, kakor najbolj pospešenem provizornem postopanju daje pravico do posebnega rekurza samo za sklepe, s katerimi naj se spor končno dožene, tako da se zabrani vsako zavlačevanje, kakoršno povzročajo vmesni kurzi. —

Po ponovljeni sporni razpravi je okrajno sodišče s končnim sklepom 20. julija 1910 tožbeni zahtevek zavrnilo, ker toženca nista v posesti dnevnika in nimata pravnega interesa na dnevniku, ki je »instrumentum commune« za tožnika in solastnike graščine P., kakor je tožniku to naznanil v navedenih dopisih zastopnik dr. T. —

Deželno, rekurzno sodišče v Lj. je s sklepom 19. avgusta 1910, opr. III 215/10, tožbenemu zahtevku ugodilo glede obeh tožencev, zavrnilo je samo del tožbenega zahtevka, da bi bila toženca nerazdelno dolžna vzdržati se vsakega takega motenja pod vsakokratno globo.

Razlogi.

Inženir M. in oskrbnik N. sta se zgovorila, da bi bilo koristno, dobiti dnevnik v hrambo. Pri tem položaju je drugotoženi predelavec O. o priliki, ko se je tožnikov inženir B. odpeljal, dal delavcu R-ju ključ od sobe in R. je po njegovem naročilu šel v B-jevo sobo, tam dnevnik vzel iz torbice in ga O-ju izročil, le-ta pa oskrbniku N-ju, ki ga je poslal zastopniku drju. T-ju. Prvo sodišče zato ni tožbi ugodilo, ker domnevno toženca nista imela lastnega interesa na dnevniku in ker N. ni dal O-ju nikakega naročila za odvzete dnevnika.

Toda motenje in odvzete posesti je objektivna kršitev pravnega reda in je za njo odgovoren vsakdo, ki se kršitve udeleži dejansko (aktivno), torej tukaj neposredni odvzetnik (delavec R.), njegov zavajalec predelavec O., pa tudi prvotoženi N., ki je dnevnik poslal zastopniku drju. T-ju, torej odvzete dnevnika dopolnil in dnevnik šele popolnoma izločil in tožnikovi sferi odtegnil na korist svojih gospodarjev, oziroma njihovega zastopnika, ki je imel interes na dnevniku.

Predelavec O. je odgovoren zaradi naročila R-ju kakor mandant (§ 1017 o. d. z.) in pri tem je nebitveno, je li imel lastni interes ali ne — zadostuje zavest objektivnega motenja.

Oskrbnik N. ne jamči sicer kakor zavajalec, ampak zaradi sodelovanja, in ker je z odposlatvijo dnevnika odvzete posesti tudi naklepno odobril in je torej sozakrivil. —

Vrhovno sodišče je s sklepom 6. oktobra 1910 R VI 324/10 rekurzu prvotoženca oskrbnika N-a ugodilo in prvosodni sklep obnovilo, rekurz drugotoženca O-ja pa zavrnilo in sklep rekurznega sodišča potrdilo.

Razlogi.

Da je upravičen tožbeni zahtevek zoper drugotoženca (O-ja), ne more biti dvoma, ker je dognano, da je delavec R. po njegovem naročilu odvel dnevnik iz B-jeve usnjene torbice ter ga izročil njemu. Dejstvo, da nasilnega odvzeta posesti ni izvršil on neposredno, ne more izključiti njegove odgovornosti, kajti kakor hitro je dokazano, da je delavec R. ravnal po njegovem naročilu, ga zadeva po §-u 1017 o. d. z. tudi odgovornost za posledice naročenega dejanja.

Ali je O. ravnal za svojo ali tujo korist, je nemerodajno. Ugovor, da je ravnal v dobri veri, ne nasprotuje dejstvu samostalnosti.

Ali je odvzetnik (dejicient) v posesti odvzete stvari, je za upravičenost posestne tožbe radi odvzeta nemerodajno, kajti po §-ih 339, 345, 346 o. d. z. ni smatrati imetje stvari, marveč dejstvo povzročnega motenja tožbenim razlogom. Učinkov iznebitve odvzete stvari ni razmotrovanje v pravnem, ampak šele v izvršenem prestopanju.

Ker se torej tožbeni zahtevek s predpisi §§-ov 339, 345, 346 o. d. z. in 459 c. pr. r. strinja, je bilo revizijski rekurz drugotoženca zavrniti.

Drugače pa je pravni in stvarni položaj glede prvotoženca (oskrbnika N). Prvo sodišče je mnenja, da ni zveze prvotoženca z naročilom drugotoženca O-ja in z odvzetjem delavca R-ja. Rekurzno sodišče začenja z isto ugotovitvijo, smatra pa prvotoženca sokrivim, ker je po njegovem mnenju šele prvotoženec posestno odvzetje dovršil, ker je posegal v tok stvari, namreč prevzel dnevnik od O-ja in ga odposlal zastopniku drju. T-ju, s tem pa bil deležen odvzetnega dejanja. Temu nazoru pa ni pritrjevati.

Tožba po §§-ih 345, 346 o. d. z., ki je pravno sredstvo za obdržanje posesti, ima po teh določbah za predpogoj, da se je oni, zoper katerega se zahteva zaščitba posesti, v posest vrnil, to je, da je izvršil dejanja, ki povzročajo odvzete posesti. Iz tega pa izhaja, da je smatrati kršiteljem posesti in s tožbo zaradi motenja

posesti preganjati le onega, ki je z njegovim dejanjem šla posest v izgubo in se je torej izvršila dejectio. Tam pa, kjer se ni pridobila posest z odvzetnimi čini, ampak z izročitvijo (traditio), ni za posestno tožbo mesta, ker se je pridobila ravno po tradiciji, ne pa s silo. Med tradicijskim posestnikom in med razposestovalcem ni nikakih neposrednih dejstvenih odnošajev.

Po §-u 312 o. d. z. se jemljejo telesne stvari v posest s fizično prijetbo, odvedenjem ali hranjenjem in po §-u 349 o. d. z. ugasne posest, če pridejo stvari v tujo posest. Razposestovanje je bilo torej tu dokončano z dejstvom, da je bil dnevnik odvzet iz torbice in ga je predelavec O. sprejel.

Izročitev dnevnika prvotožencu N-u je tradicija, ki je sledila razposestovanju, in ne spada več v obseg odvzetja posesti in torej tudi ne motenja posesti.

Ker je pri tožbah zaradi motenja posesti tožbeni razlog iskati v dejstvu izvršenega motenja, ker pa dejanja prvotoženca N-a niso povzročila motenja toženčeve posesti, ni dan zoper prvotoženca razlog iz naslova motenja posesti. Kakovost po tradiciji pridobljene posesti ne pride v poštev, zadostuje, da temelji posest na tradiciji in ne na samolastnem razposestovanju.

Tudi se ne da vzdržati nazor rekurznega sodišča, da je prvotoženec N., ker je dnevnik prevzel in ga svojemu gospodarju poslal, s tem motenje posesti odobril, in da je zaradi tega odgovoren.

Za navedbo določbe §-a 1016 o. d. z., ki jo ima rekurzno sodišče pred očmi, ni predpogojev, ker ni ugotovljeno, da se je bila posest odvezla za prvotoženca N-a in ker iz ugotovitev marveč izhaja, da naj bi se z odvzetjem stavbnega dnevnika varovala korist graščine P.

Iz teh razlogov je bilo revizijskemu rekurzu prvotoženca ugoditi.

Ad II.

V tožbi C 32/10 je okrajno sodišče s končnim sklepom od 4. marca 1910 oprostilo vse štiri tožence iz enakih razlogov kakor pod I., in izvajalo, da prvotoženec sploh ni imel in nima v posesti dnevnika in se torej zahteva od njega nekaj nemogočega; tudi je tožnik vsled pisem od 27. decembra 1909 in 7. januarja 1910 ves čas vedel in ve, kje da je dnevnik.

Deželno, rekurzno sodišče v Lj. je s sklepom 16. aprila 1910, opr. št. R III 88/10, tožnikov rekurz glede solastnikov graščine zavrnilo in prvosodni sklep potrdilo, priznavši jim polovico pravnih stroškov; a rekurzu glede prvotoženca je ugodilo, prvosodni sklep razveljavilo in prvemu sodišču naložilo novo razpravo.

V razlogih se izvaja zastran prvotoženca, da je po tožnikovi navedbi ravno inženir M. dal naročilo odvzeti dnevnik, in če se to dokaže, je on kakor zavajalec po splošnih pravnih pravilih odgovoren za vse posledice naročenega dejanja, zlasti tudi za dosego prvotnega posestnega stanja v zmislu §§-ov 339, 345, 346 o. d. z. Pri tem je povsem nemerodajno, ali še poseduje odvzeti dnevnik ali ne. Če ga je izročil lastnikom graščine, potem mu bo že možno dobiti ga nazaj. Zaradi tega se mu torej ne naklada nikako nemožno dejanje. Sicer je pa to vprašanje, ki se tiče izvršbenega, a ne pravnega položaja. Ker se pa do sedaj ni razpravljalo o tožnikovi navedbi, da njemu pristojna izključna samoposest in da se je odvzelo izvršilo vsled prvotoženčevega naročila; ker se tudi ni razpravljalo o zadevnih protinavedbah prvotoženca, je bilo v tem oziru prvosodni končni sklep v zmislu rekurznega predloga po §-u 496³ c. pr. r. razveljaviti in stvar odkazati prvemu sodišču v novo razpravo.

Vrhovno sodišče je s sklepom 25. maja 1910 R VI 179/10 revizijski rekurz tožnikov glede tožencev, solastnikov graščine, zavrnilo, a revizijskemu rekurzu istih tožencev ni ugodilo.

Razlogi.

Ker je rekurzno sodišče glede tožencev, solastnikov graščine, prvosodni sklep potrdilo, gre za revizijski rekurz proti dvema enakima sklepoma nižjih sodišč; ta rekurz je bil v zmislu §-ov 460, 528 c. pr. r. nedopusten, in bi ga imelo zavrniti že prvo sodišče uradoma.

Rekurz tožencev ni utemeljen. Z ozirom na kumulativno zabeležbo stroškov, je bila možna le razdelitev v razmerju k celoti. Porazdelitev rekurznega sodišča je pravilna, kajti določitev deležev po glavah je bila nemožna, ker tvorijo toženci - solastniki graščine (sami Italijani iz Vidma) enotno skupino in z njihovo skupno udeležbo ni nastalo več stroškov, kakor z udeležbo prvotoženca samega.

O k r a j n o s o d i š č e j e p o d o p o l n j e n i r a z p r a v i g l e d e p r v o t o ž e n c a i n ž e n i r j a M - a t o ž b e n i z a h t e v e k z o p e t z a v r n i l o .

R a z l o g i p o u d a r j a j o , d a s e t o ž n i k u n i p o s r e č i l d o k a z , k i g a j e z a h t e v a l a r e k u z n a o d l o č b a , d a j e n a m r e č t o ž e n i M . d r u g e z a v e d e l k o d v z e t j u d n e v n i k a ; o n z l a s t i n i n a r o č i l o d v z e t j e d n e v n i k a , a m p a k s i o d l o č i t e v p r i d r ž a l d o z a s t o p n i k o v e g a n a s v e t a , i n k o n č n o n i d o k a z a n o , d a j e b i l o t o ž e n č e v o r a v n a n j e o d l o č i l n o z a o d v z e t j e d n e v n i k a p o p r e d d e l a v c u O - j u .

D e ž e l n o , r e k u r z n o s o d i š č e j e p r v o s o d n i s k l e p p r e d r u g a č i l o i n s p o z n a l o p o t o ž b e n e m z a h t e v k u ; z a v r n i l o j e s a m o n e b i s t v e n i d e l t o ž b e n e g a z a h t e v k a , d a s e j e t o ž e n e c d o l ž a n v z d r ž a t i v s a k e g a t a k e g a m o t e n j a p o d k a z n i j o .

R a z l o g i p o u d a r j a j o , d a j e o d v z e t j e p o s e s t i k r š e n j e p r a v n e g a r e d a , z a k a t e r o j e o d g o v o r e n v s a k d o , k d o r s o d e l u j e k a k o r z a v a j a l e c a l i p o m o č n i k .

R e s t o ž e n e c n i n e p o s r e d n o v p l i v a l n a o d v z e t j e , p a č p a p o s r e d n o s t e m , d a j e v r a z g o v o r u z o s k r b n i k o m N . o k o r i s t i d n e v n i k a d a l p r v i p o v o d z a n j e g a o d v z e t j e ; n a t o d o t e d a j n i k d o d r u g i n i m i s l i l , č e p r a v s e j e z o p e r m o ž n e p o s l e d i c e s t e m z a v a r o v a l , d a s i j e p r i d r ž a l o d l o č i t e v d o p o s v e t o v a n j a z o d v e t n i k o m . P o z n e j e j e p a v p i s m u z d n e 22 . d e c e m b r a 1909 n a r a v n o s t s v e t o v a l , n a j s e d n e v n i k p r i d o b i o d n a s p r o t n e s t r a n i , p o d p r e t v e z o , d a s e n e k a j v p i š e , i n p o t e m o b d r ž i . R e s j e p r e d d e l a v e c O . ž e p r e d t e m p i s m o m s i p r i s v o j i l d n e v n i k , v e n d a r j e o s k r b n i k N . o d p o s l a l d n e v n i k g o s p o d a r j e v e m u z a s t o p n i k u d r j u . T - j u p o d t o ž e n č e v i m v p l i v o m . T o ž e n e c j e t o r e j o d g o v o r e n z a o d v z e t j e d n e v n i k a p o s r e d n o p o n a č e l i h m a n d a t a , i n z a t o j e b i l o t o ž b e n e m u z a h t e v k u u g o d i t i .

V r h o v n o s o d i š č e j e t o ž e n č e v e m u r e v i z i j s k e m u r e k u r z u s s k l e p o m z d n e 6 . o k t o b r a 1910 , o p r . š t . R V I 323/10 u g o d i l o , r e k u r z n o s o d n i s k l e p p r e d r u g a č i l o i n o b n o v i l o p r v o s o d n i s k l e p .

R a z l o g i .

R e v i z i j s k i r e k u r z j e u t e m e l j e n . R e k u r z n o s o d i š č e i m a g l e d e o m e j i t v e č i n a o d v z e t j a p o s e s t i p o m o t e n j a n a z o r , č e i z r e k a , d a s p a d a p o č e t j e o s k r b n i k a N - a v o k v i r m o t e n j a .

Početje predelavca O-ja je razločevati od početja oskrbnika N-a, kajti vsako izmed njih ima drugačno pravno vsebino in drugačne pravne učinke.

Za nasilno početje, s katerim je tožnik izgubil posest stavbnega dnevnika, se more smatrati samo početje (odvzetje) delavca R-ja, ki je bilo po predelavcu O-ju naročeno. Ko je bil dnevnik iz usnjene, s fiksirno ključavnico zavarovane torbice tožnikovega inženirja B-ja vzet in prevzet od predelavca O-ja, bilo je s tem odvzetje posesti (razposestovanje) končano, kajti tako je prišel O. v posest dnevnika v zmislu §-a 312 o. d. z., dočim je šla tožnikova posest po zmislu §-a 349 o. d. z. v izgubo.

Po §-u 345 o. d. z. ima tožba zaradi odvzete posesti (razposestovanja) za temelj, da je oni, zoper katerega se zahteva zaščita posesti, izvršil dejanje, po katerem je šla posest v izgubo, se torej povzročila »dejectio«. S tem pa dobi vloga toženca v posestni pravdi svojo omejitev. Tožba je dopustna zoper onega, ki ga je po teh načelih smatrati odvzetnikom (dejicientom), toda nedopustna je proti poznejšemu posestniku, ki je pridobil posest od dejicienta potom izročitve (tradicije), ker izročitvena posest ne temelji na činu odvzeta posesti.

Za presojo pasivne tožbene legitimacije pride tu v poštev samo posestno odvzetje po predelavcu O-ju in delavcu R-ju. Rekurzno sodišče pa je ugotovilo, da toženi inženir M. ni v nikakem stiku s početjem O-ja in R-ja, da namreč tega početja ni ne ukazal, ne z zavedbo povzročil. Kar je ta toženec storil, je to, da je zavedel oskrbnika N-a. Zaradi te zavedbe pa on ne more biti tožen zaradi motenja posesti, kakor hitro je ugotovljeno, da se po njem povzročeno početje oskrbnika N-a ne da označiti za motenje posesti.

Zato je bilo prvosodni sklep obnoviti.

M.

c) Tudi tisti redovniki, ki so nameščeni za dušne pastirje v inkorporiranih župnijah, nimajo za svojo osebo pravdne zmožnosti.

Tožniki so vtoževali terjatev v znesku 3215 K 62 h, to je njihov dedni delež po umrli Mariji K. od toženca patra I., župnika minoritskega reda na fari X. Prva in druga stopinja sta tožbenemu zahtevku ugodili, vrhovno sodišče pa je z odločbo z dne

8. marca 1911, o. št. Rv VI 555/10-1 toženčevi reviziji ugodilo, razsodbo prizivnega sodišča in vse poprejšnje postopanje zaradi ničnosti razveljavilo, tožbeni zahtevak odbilo ter izreklo, da se pravdni stroški vseh treh instanc nasprotno pobotajo.

Razlogi.

Pravdno sodišče meni, da ima redovnik pravdno zmožnost, ter utemljuje to s tem, da more kakor samostanov namestnik sklepati pravna opravila in da obdrži v zmislu §-a 182 zap. pat. premoženje, katero je posedoval, predno je še storil obljubo. Temu nazoru se je tudi druga instanca pridružila, ker se drugače ni izrazila; ali ta nazor ni pravilen.

Po §-u 1 c. pr. r. je oseba zmožna, da ravna pred sodiščem sama kakor stranka, toliko, kolikor se more samostojno veljavno zavezati. S tem, da pater I. sme za samostan pravna dejanja opravljati, pa ne more dobiti pravice, da bi zastopal samega sebe pred sodiščem, prav tako kakor tudi mladoletnik, ki ima sposobnost v zmislu §-a 1018 o. d. z. sklepati pravna opravila, veljavna za tretje osebe, še ni usposobljen, priti pred sodnika v lastni pravdi, ne da bi sodeloval njegov zakoniti zastopnik (prim. § 2 c. pr. r.). Iz obeh teh dveh zakonitih določil izhaja pravilo, da se pravdna zmožnost in zmožnost, zavezavati se s pogodbo, načeloma krijeta, da pristoja torej redovniku le tedaj »ius standi in iudicio«, ako in kolikor se more sam zavezati. Predpis §-a 182 zap. pat. pa govori — kakor se bode še izvajalo — zoper tezo, ki se tukaj izpodbija.

Preiskati je torej, ali je redovnik, ki je storil slovesno obljubo, upravičen zavezati se v lastnem imenu; to vprašanje je zanikati. Slovesna obljuba je cerkvena ustanova. Pravna posledica njena je to, da niso pravoveljavna pravna opravila menihova, ako se s tem krši slovesna obljuba čistosti, pokornosti in uboštva. Menih postane za svojo osebo — ne za samostan — nezmožen kaj pridobiti; njegova pravna opravila »inter vivos« in »mortis causa« nimajo pravne moči, razun ako se zgode v sporazumu z redovnim predstojnikom; menihov zakon je ničen.

Ako se s tem primerja zadevne določbe obč. drž. zakonika (§§ 63, 192, 179, 356, 538, 539, 573, 591, 761), onda se vidi na prvi pogled, da ustanovne obljube, katere marsikako zakonodajstvo ne

pozna, avstrijsko privatno pravo ni samo priznalo, ampak da jo je tudi glede njenih posledic — očitvidno pod vplivom germanskega načela o državljanski smrti menihovi — deloma samostojno, t. j. celo strožje in drugače, kakor kanonsko pravo, uredilo. Isto nam povedo starejši, v nekaterih citiranih paragrafihi navedeni, po čl. VIII. razglas. pat. k o. d. z. še veljavni predpisi, katere je spodnja instanca deloma prav uporabila in razlagala. Predpis §-a 182 zap. pat. pa dokazuje, da premoženjskopravne osebnosti menihove po avstrijskem pravu niti ne absorbira red (kakor v kanonskem pravu), niti njegova osebnost ne neha (kakor po germanskem pravnem nazarju). Ostane pač še, ali ločena od fizične osebnosti, s katero se utegne, n. pr. ako menih izstopi iz reda, še zopet združiti. Po avstrijskem pravu torej menih nima zmožnosti, skleniti zakon, adoptirati, dedovati, niti sploh ne pridobiti (prim. med drugim osobito § 573 o. d. z. »ali ako se ne morejo več smatrati za pripadnike reda, marveč morejo pridobiti polno lastnino«); ne prizna se mu »testamenti factio activa«, funkcija testamentne priče se mu odreka; ne sme se postaviti za varuha; njegovega premoženja, ako ga je imel kaj pred obljubo, ne sme uživati ali upravljati niti on, niti red.

Res je sicer, da se v §-u 865 o. d. z. redovnika ne omenja. Ali iz tega še ni sklepati, da ne bi bilo zakona, ki jemlje redovnikom pravico, sklepati pogodbe med živimi. Kajti ako oseba na eni strani ne sme »inter vivos« ali »mortis causa« kaj pridobiti, na drugi strani pa je predpis, da v edinem slučaju, ko ji sme premoženje ostati, z njim ne sme razpolagati, niti ga upravljati, s čimur je baš že po pojmu sklepanje različnih opravil v tesni zvezi, onda izhaja iz tega logična konkluzija, da smatra zakon to osebo za čisto nezmožno, sklepati pogodbe ali zavezovati se. To tolikanj bolj, ako se pomisli, da hoče avstrijsko privatno pravo, kakor je bilo že zgoraj omenjeno, pravne posledice slovesne obljube izvesti dosledno tako, kakor je to prvotni osnovni misli redovnega značaja primerno. Temu niti ne nasprotuje določba §-a 192 o. d. z. Ne glede na to, da more po §-u 1018 o. d. z. tudi zaveze nezmožni mandatar pravoveljavno obvezati i pooblastitelja i tretjega, je šele vprašanje, ali je izvajati oprostilni razlog po tem paragrafu iz zavezne zmožnosti ali mari ne preje iz redovnikovega neznanja opravil.

Redovnik, pa naj bo kakor v konkretnem slučaju nameščen v inkorporirani fari za dušnega pastirja — tu ni on sam, ampak red je župnik, tako da on opravlja posle le kakor namestnik reda — nima torej zmožnosti, ni sklepati pogodbe, ne obvezati se, torej tudi ne pravdati se v zmislu §-a 1 c. pr. r. Da tudi državni osnovni zakon tega ni nič spremenil, o tem ne more biti nobenega dvoma.

Iz teh razlogov je bilo spoznati po zmislu §-ov 6 in 7 c. pr. r., kakor je zgoraj navedeno.

Dr. M. D.

d) Neprevideni ali neodvratni dogodek po §-u 146 c. pr. r.

Okrožno sodišče v Rudolfovem je zoper toženca izdalo pri prvem naroku dne 3. decembra 1908, zaradi neprihoda k naroku po tožbenem zahtevku sodbo Cg I 131/8-3.

Dne 5. decembra sta vložila toženca po svojem zastopniku predlog, naj se dovoli postavitev v prejšnji stan zoper navedeno zamudo i. t. d. V tem spisu sta trdila, da sta šla ta dan že prav zgodaj od doma k okrajnemu sodišču v Mokronog, ker sta bila trdno prepričana, da sta za predmetno pravdno stvar klicana »k t e j sodniji«, da sta čakala točno ob 9. uri pri sodišču v Mokronogu na razpravo in da sta še-le tukaj izvedela, da sta v zmoti in da se vrši razprava pred okrožnim sodiščem v Rudolfovem.

Po okrajnem sodišču sta si dala na svojih povabilih k prvemu naroku potrditi, da sta se bila ob 9. uri res tamkaj oglasila in trdila, da sta mislila, da bode razprava pred imenovanim sodiščem.

Svojo zmoto sta opravičevala s tem, da si neuka in zakona nevešča kmetska človeka nista mogla misliti, da bi razven njih domačega sodišča še kako drugo sodišče moglo v njih pravnih stvareh razsojati. To svojo »opravičljivo zmoto« sta uveljavljala kakor za nju »neodvraten dogodek«.

Predlogu za postavitev v prejšnji stan okrožno sodišče po ustni razpravi ni ugodilo iz razlogov:

Za postavitev v prejšnji stan v resnici ni zakonitega vzroka. Zmota ni nikak dogodek; zmota je marveč nekaj duševen položaj, ki se ne zлага z resničnimi dejanskimi razmerami. V tem položaju, to je v pototnem mnenju, da sta klicana k sodišču v Mokronog, sta šla toženca namesto v Rudolfovo v Mokronog. To dejstvo bi bilo še-le nekaj dogodek, vsled katerega nista mogla biti sočasno pri

okrožnem sodišču v Rudolfovem. Ta dogodek pa se ne more prištevati neprevidenim ali neodvratnim dogodkom, kakoršne ima v mislih § 146 c. pr. r.

Zmoto, h kateremu sodišču sta klicana in katero sodišče da ima vabilo v mislih kot »to« sodnijo, bi si bila toženca ob najmanjši previdnosti in marljivosti sama razjasnila; ako bi bila »povabilo« (sodni sklep) samo obrnila na drugo stran in pogledala uradni podpis, — saj sta, kakor kažejo sodni spisi, oba čitanja in pisanja vešča. S tem bi bila odstranila »zmoto« in odvrnila za nju osodepolni »dogodek«, da sta šla v Mokronog. Ta dogodek torej ni bil niti nepreviden, še manj pa neodvraten.

Višje deželno sodišče v Gradcu je s sklepom 2. januarja 1909 R II 1/9-1 rekurzu tožencev ugodilo, zaprošeno popostavitev v prejšnji stan zavoljo zamude prvega naroka dovolilo, zamudno sodbo razveljavilo in pravnemu sodišču naročilo, da razpiše vnovič prvi narok.

Razlogi.

C. kr. okrajno sodišče v Mokronogu je potrdilo, čemur tudi tožnik ni oporekal, da sta oba toženca onega dne, ko se je vršil prvi narok pri c. kr. okrožnem sodišču v Rudolfovem, prišla k c. kr. okrajnemu sodišču v Mokronog in povedala, da sta mislila, da se bode razprava vršila pred istim sodiščem.

Če tudi je izkazano, da znata oba toženca brati in pisati, je vendar verjetno, da sta priprosta kmetska človeka, katerima pač niso znane zakonite določbe o stvarni pristojnosti, bila v zmoti, misleč, da sta tožena pri okrajnem, njunem domačem sodišču. V tem pa ni podan samo nepreviden, ampak tudi neodvraten dogodek v zmislu zakona, kateri je toženca zaviral, da nista pravočasno prišla k pravnemu sodišču.

Ker so tudi drugi predpogoji §-a 146 c. pr. r. podani, bilo je postavitev v prejšnji stan dovoliti in sicer toliko bolj, ker hoče zakon s svojimi strogimi določili kaznovati le veliko malomarnost in pravnne šikane.

V.

Kazensko pravo.

a) Iztiranec, katerega je občina na podlagi čl. III. občinskega zakona z dne 5. marca 1862, št. 18 drž. zak., iztirala, zakrivi se prestopka po §-u 324 k. z. le s tem, da se vrne v občino z namenom tam stanovati. — Pravni pomoček, vložen zoper tak sklep občine, izključuje do rešitve obsodbo radi revizije.

S sodbo c. kr. okrajnega sodišča W. z dne 30. decembra 1908 je bila Ana P. obsojena radi prestopka po §-u 324 k. z., storjenega s tem, da se je, akoravno je bila s pravomočnim razsodilom namešništva z dne 30. septembra 1908 iz občinskega okoliša T. za vedno iztirana, dne 23. decembra semkaj povrnila. Prisojeno ji kazen je Ana P. prestala.

Vrhovno, kasacijsko sodišče pa je napominano sodbo vsled ničnostne pritožbe v obrambo zakona razveljavilo in Ano P. od obtožbe radi prestopka po §-u 324 k. z. v smislu §-a 292 k. pr. r., docela oprostilo. (Sodba z dne 17. novembra 1909, št. Kr II 387/9-4.)

Razlogi.

S sodbo c. kr. okrajnega sodišča W. je bil kršen zakon. Pravica iztiranja, ki pristojba občinam po čl. III. zak. z dne 5. marca 1862 št. 18 drž. zak. in po občinskih redih, dala se je občinam ne toliko zaradi varnostne in npravnostne policije, ampak z namenom, da se ne zahteva in dosega domovinstvo na podlagi daljšega prebivanja v občini. Iz tega izhaja, da izraz »bivanje« v predpisih občinskih redov glede pravice iztiranja pomeni le »stanovanje« v občini; torej pa je tudi občinske sklepe glede iztiranja le tako umeti, da prepovedujejo stanovanje v občinskem okolišu, ne pa zgolj bivanje mimogrede. Kjer sega interes občine še dalje in kjer morebiti tudi varnostni in npravnostni oziri za to govore, da se neobčanu celo prepove stopiti na občinsko ozemlje, more občina le posredovati, da tista oblastva poslujejo, ki so poklicana po zakonu z dne 27. julija 1871, št. 88 drž. zak., izdati tako prepoved, to je razsodilo na izgon.

Potemtakem bi se moglo ob pravilnem umevanju zakona Ano P. le tedaj po §-u 324 k. z. obsoditi, ako se je izvršilo iztiranje pravilno — in pa, ako bi bilo ustanovljeno, da se je Ana P. vrnila v občino z namenom tamkaj stanovati. O tej okolnosti se pa med

kazenskim postopanjem sploh ni razpravljalo, torej je bila obsodba že iz tega razloga pravno pomotna.

K temu pa še pride, da odločba ministrstva za notranje stvari vsled priziva Ane P. zoper razsodilo o iztiranju še ni potekla, kar je bilo okrajnemu sodišču, ko je sodilo, iz dopisa c. kr. okrajnega glavarstvu W. od 28. decembra 1908 znano. Glasom dvornega pis. dekreta z dne 2. marca 1799, št. 459, zb. just. zak., ima rekurz v političnih stvareh v splošnem tedaj odločilno moč, ako bi sicer ostala ugodna rešitev za rekurenta brez uspeha, a zakon od 12. maja 1896, št. 101 drž. zak. glede postopanja pri uveljavljanju pravnih pomočkov zoper odločbe in odredbe političnih oblastev pridržuje v §-u 1, zadnji odst., prizivni instanci odločitev glede vprašanja, ali je rekurz nedopusten ali zakasnel.

Najsi je bilo že ob času izdaje sodbe jasno, da vloženi pravni pomoček ne bo imel uspeha, — ministerijalni rekurz je bil glasom dopisa c. kr. okrajnega glavarstva W. z dne 12. januarja 1909 v resnici kakor zakasnel, torej nedopusten zavržen, — vendar je imel pravni pomoček še odločilno moč. Torej se pa tudi ne da trditi, da je bila Ana P. za časa svoje vrnitve v občinski okoliš T. sploh že iztirana; radi tega bi se tudi ne smela izreči — obsodba.

Dr. M. D.

b) Za prekršaj po §-u 522 k. z. nije dovoljno, da je igra zabranjena, već se zahtjeva, da su igrači pri tome ulagali veće svote novaca.

Nekoliko osoba bilo je dojavljeno c. kr. kotarskom sudu u M. S., da su igrali na zabranjenu igru »Einundzwanzig«. Dotični optuženci su priznali, da su samo jedan pot te večeri pri toj igri uložili po malo helera. C. kr. kotarski sud riješio ih je od optužbe, smatrajuć potrebno za ovaj prekršaj, da dotični igraju za više vremena, jer samo tako da se može doći do nerazmjernih dobitaka, koje § 522 k. z. hoće da zapriječi, a da su optuženici samo jedan put pri igri uložili malo helera.

Drugomolbeni sud prihvatio je priziv javnog tužitelja i optuženike osudio po § 522 kaz. zak., navadajući, da je rečena igra izričito zabranjena, da zakon ne razlikuje, da li se je igralo 1 ili više puta i da kod igara izričito zabranjenih nema važnosti, da li nastaju od istih nerazmjernih dobitci i odbitci.

Usljed žalbe po § 33 kazn. post. c. kr. vrhovni i kassacijoni dvor presudom 5. maja 1909 poslov. br. Kr III 78/9 ukinio je prizivnu preinačnu presudu radi ovih razloga:

Suprostavljaju se prizivnoj presudi velike dvojbe. Svakako mora se pristati uz mnijejenje prizivnog suda, da se za prekršaj po § 522 k. z. ne zahtjeva, kako mnije prvi sudac, da neko sudjeluje igri za duže vremena. Može i jedan sami veliki uložak pri igri donijeti štetnih posljedica, koje § 522 k. z. hoće da zapriječi. Ali prizivni sud nepravom hoće da uvijek i beziznimno spada pod § 522 k. z. svako sudjelovanje izričito zabranjenoj igri, bez obzira na okolnosti svakog pojedinog slučaja.

Odredba § 522 k. z., postavljena na zaštitu javne čudorednosti, predpostavlja jednu igru, koja vrijegja ili postavlja u pogibelj ovo pravno dobro, a ta se predpostavka obistinjuje i kod izričito zabranjenih igara samo onda, kad se na nje ne igra samo za zabavu (bez uloženja ili sasvim niskim uloženjem novaca) i gdje barem postoji mogućnost, da igra postavi u pogibelj ekonomsku sigurnost igrača ili njihovih obitelji. Kad se može da uzme u obzir vrst uloga, e da se ustanovi granica medju kažnjivim i nekažnjivim, tada se neće pogriješiti, ako se od toga povuče daljnja posljedica i ustvrdi, da pri prosugjivanju konkretnog slučaja mora se medju ostalim smatrati odlučnom okolnost, što je uložak novca preveć nizak, e da se zaključiti da u konkretnom slučaju ne postoji prekršaj po § 522 kazn. zak.

Prizivna presuda utvrđuje, da su optuženici sudjelovali zabranjenoj igri »Einundzwanzig« time, što su jedan put uložili novaca na kartu drugih igrača, ali nema nikakva utvrgjenja glede toga, koliko su nuvaca uložili i da li prizivni sud vjeruje optuženim da so uložili samo onoliko, koliko oni kažu.

Stoga bi ukinuta prizivna presuda i. t. d.

P. D. v »Mjesečniku«.

Jugoslovanska enciklopedija.

XI. del: Pravo pri Jugoslovanih.

K hrvatskim predlogom za program jugoslovanske enciklopedije in sicer k poglavju o pravu pri Jugoslovanih so sestavili gg. dr. M. Dolenc, dr. St. Sagadin in nadsvetnik Fr. Višnikar poseben slovenski dodatek, ki se je sedaj tiskal v nekoliko izvodih in ki naj se objavi: prvič zato, da se lahko eden ali drugi domačih pravnikov še oglasi s kakim spreminjevalnim ali dopolnilnim predlogom, drugič zato, da bi se naši pravniki pisatelji opozorili, kateri predmet si lahko izbero in o njem pišejo za jugoslovansko enciklopedijo.

GLAVNI NAČRT:

A. Slovenska pravna zgodovina.

I. Do novega veka:

Ozemlje.

Socijalna struktura naroda: robstvo, nevoljništvo, kmetje, domače plemstvo (celjski grofje).

Sledovi javnega in zasebnega prava.

II. Od novega veka do ilirske dobe:

Kulturna slika. Vzroki nemožnosti osamosvoje. Turški boji.

Uprava in sodstvo slovenskih dežel: deželne gosposke, deželna sodišča, krvni sodnik (Bannrichter), stanovska, fevdna, mestna, patrimonijalna, vaška sodišča, veče. (Stare zemljiške knjige, urbarji, zemljiško-davčni kataster iz 17. stoletja, jožef. kataster, čarovniške pravde.)

Socijalna struktura naroda: nevoljništvo, koloni, prosti kmetje, meščani, fevdniki, plemiči, duhovništvo.

Pregled najvažnejših zakonov za slovensko ozemlje. Raba slovenskega jezika pri gosposkah. (Slovenske prisege i. t. d.)

III. Francosko-ilirska doba:

Uprava, sodstvo.

Pomen dobe za narodno in ustavno življenje.

IV. Najnovejša doba:

Razvoj zakonodajstva avstrijskega, posebni zakoni za slovensko ozemlje.

Sotrudništvo Slovencev pri zakonodajstvu, sodstvu, upravi.

Stremljenje za slovensko pravno visoko šolo.

Pravna literatura. (Izvori).

B. Veljajoče pravo s posebnim ozirom na Slovence.

I. Ustava:

Država: volilni red, državni zbor, gosposka zbornica.

Deželna: volilni redi, deželni odbori, deželni zbori.

II. Sodstvo:

Ustroj sodišč in podsodnost:

- a) civilno pravo: zasebno, zemljiško, trgovsko, menično, avtorsko, patentno, rudarsko pravo, sporno, izvensporno postopanje, obrtno sodišče, izvršilni in konkurzni red.
- b) kazensko pravo: kazenski zakonik, druge kazenske zakonske določbe, tiskovno pravo, kazenski pravdni red, objektivno postopanje v tiskovnih zadevah, porota.

III. Uprava:

- a) Splošne politične pravice in dolžnosti: verstvo, narodnost, državljanstvo, šolstvo, društveno in shodno pravo, vojaštvo.
- b) državne upravne oblasti: glavar, magistrat, deželna gosposka, ministrstva, upravno in državno sodišče.
- c) autonomne upravne oblasti: davčna občina, podobčina, občina, župna, šolska občina; občinski zastop, starejšinstvo, župan; okrajni, cestni, zdravstveni zastop; krajni, okrajni, deželni šolski svet (deloma upravna oblastva); mesta s statutom in njihovi privilegiji; razne zbornice (trgovska, odvetniška, beležniška, zdravniška); bolniške blagajne; viri dohodkov.

IV. Cerkveno pravo:

Cerkve, podružnice, nadarbine, patronat, prezentacije, kongrua, bira, tlaka.

V. Finančno pravo:

Davki, davščine, občinske, okrajne, deželne doklade, tlaka, desetina, carine, regalne pravice. (»Financijsvo« iz »Statistike« hrv. »Predlogov«.)

VI. Jezikovno pravo:

Po ustavi, pri sodiščih, pri upravnih oblastvih.

C. Pravna politika.

I. Pravni običaji in pravni čut slovenskega naroda.

II. Slovenski narod in sodišča, odvetništvo, beležništvo, ljudski sodniki.

III. Slovenski narod in ustavno življenje; razvoj političnih strank.

IV. Slovenci in narodno gospodarstvo:

Socijalni ustroj naroda, agrarna politika, obrt, domača industrija in krošnjarstvo, trgovstvo, veletrgovina, brodarstvo, tovarništvo, zadružništvo (hranilnice, posojilnice, kreditne zadruge, produktivne, obrtne in gospodarske, mlekarske zadruge, kmetijske družbe; zavarovalništvo, izseljenišvo; pravni odnošaji izseljencev in njihovi pravni stiki z domovino, narodno premoženje, razdelbe, komasacije in melioracije zemljišč, kataster, obnovitev mej, zasilna pota, komunikacije, lovski in ribarski zakon, pašne in gozdne pravice.

Posebni članki.

(Dr. Strohal: Osobiti članci.)

a) Običaji in slučajji, v katerih se narodni pravni čut ne ujema s pozitivnimi določbami.

Kako ljudstvo sklepa pogodbe.

Kako se delajo oporoke.

Dota (priženilo).

Zaženilo (nasprotna dota).

Posebne navade pri kupčijah in menjavah na sejmovih, pri rejnih pogodbah, pri občinskih pastirjih, poljskih in gozdnih čuvajih, pri markaciji mej in postavljanju mejnikov.

Skupna lastnina (skupni pašniki, gozdi in travniki, katerih užitek se menjava (»spolovinske parcele«).

b) Posebni članki o ženitvenem pravu, o obiteljskem pravu, o razmerju moža in žene, o očetovski oblasti in o varuštvu (tutorstvu).

c) Domovinstvo. Ubožni zakladi in preskrba ubožnih.

»Župan«.

»Veča«.

Sodišče pod lipo.

d) Članek o našem mednarodnem položaju.

Principi:

I. Za Slovence in Hrvate kolikor možno enake termine, posebno pri novih zakonih in pojmihi. Izposojevati si moramo drug od drugega, kar je dobrega.

II. Pravna zgodovina (gl. gori A.) se spiše za vsak jugoslovanski narod posebe.

III. Koliko imamo opraviti s samoniklim narodnim pravom, njega vplivom na poznejši razvoj ter veljavo v današnjem pravnem življenju? Katera druga prava so bila od Jugoslovancev recipirana? (Bizantinsko, rimsko, kanonsko, nemško, francosko).

Književna poročila.

Kazenski zakon in kazenskopravni red v slovenskem jeziku. Pravnik nam piše: Zadnji čas prinašajo naši listi inserate, s katerimi se ponujata slovenski izdaji kazenskega zakona in kazenskopravnega reda. Ker mi je bilo znano, da sta dotični izdaji društva „Pravnik“ iz l. 1889. in 1890. pošli že davno, sem si priskrbel „novo“ izdajo kazenskega zakonika z velikim zanimanjem. Moje presenečenje je bilo veliko, toda ne v dobro stran! Novi so pač oblika, papir, tisek, toda vsebina te l. 1911. natisnjene knjige je prav taka kakor l. 1889. in sicer od naslovnega lista dalje do tiskovnih pogreškov na zadnji (426.) strani. V naslovnem listu stoji, da je to knjige l. natis in dalje: V Ljubljani 1889. Izdalo društvo „Pravnik“ v Ljubljani. Natisnila in založila „Narodna tiskarna“.

Nobena teh navedeb očitno ni resnična, razen morda zadnja. — Za naslovnim listom so „uvodne besede“ marljivega urednika dr. Kavčiča iz meseca julija 1889.!

Radoveden sem, kako da je nastal ta ponatis; kdo ga je povzročil in v kakem soglasju so bili o njem: urednik, izdajatelj in založnik.

Nova izdaja te knjige je bila gotovo potrebna in prodalo bi se je še več sto odtisov predno stopi v moč kak nov kazenski zakon, kajti prvotni natis je pošel že pred več leti, toda goli ponatis stare knjige kratko — ni dopusten. Goli ponatis l. 1889. tiskane knjige seveda ne pozna nikakih razveljav in prenaredeb, ki so jih od tedaj doživeli kazenski zakon in drugi v knjigi zbrani zakoni. Ta novi natis ne pozna zakona od 9. aprila 1910. drž. z. št. 73 o višokosti zneskov, odločujočih kazenskopravno presojanje dejanj (pri hudobnem poškodovanju, tatvini, poneverjenju), niti od 16. januarja 1896. drž. z. št. 89 iz 1897. o obratu z živili, s katerima so se premenile, oziroma razveljavile mnoge točke kazenskega zakona. Knjiga ne ve tudi nič o „margarinskem“ zakonu od 25. oktobra 1901. drž. zak. št. 26 l. 1902, niti o vinskem zakonu od 12. aprila 1907. drž. zak. št. 210, niti o zakonu o volilni prostosti od 26. januarja 1907. drž. zak. št. 18, in vsi ti zakoni so s kazenskim zakonom v bistveni zvezi in posebne važnosti za naše javno in prometno življenje.

„Nova“ izdaja pa je tudi druge zakonske predpise pustila take, kakor so bili poprej. Pri tiskovnem zakonu kajpada ni nič omenjeno, da je zakon od 9. julija 1894. drž. zak. št. 161 premenil §-e 13. do 16. tisk. zakona o novinski kavciji; zakoni zoper živalske kužne bolezni so natisnjeni tako, kakor so veljali l. 1889.; zakonu od 6. avgusta 1909. št. 177 drž. zak. ter drugim zakonom in ukazom, ki popolno ali delno razveljavljavljajo in preminjajo prejšnje zakone, ni nobenega mesta. Tako prilično polovica knjige uči krive nauke, t. j. take, ki niso več v veljavi!

Knjiga torej stvarno ni rabna v obliki, v kakršni je sedaj.

Pa tudi z jezikovnega stališča se ne more odobravati, da se je knjiga ponatisnila prav tako, kakor je bila l. 1889. Tedaj je urednik dr. Kavčič iz ne-povsem upravičenega razloga pustil slab uraden prevod kazenskega zakonika skoro tak, kakor se je bil napravil l. 1852. To je vzrok, da je naš kazenskopravni jezik še sedaj jako zastaran in slab. Pa če bi bil tudi jezik v kazenskem zakonu ponatisnjene izdaje ostal neizpremenjen, vendar to ne velja o prevodih tistih zakonov, ki jih je dr. Kavčič za to knjigo prevel na novo. Ako bi bil ta spreten urednik te predpise prevajal sedaj, bi jih prevel brez dvoma bolje in točneje. Še manj se more opravičevati, da je v ponatisu ostal tedanji sedaj zastareli pravopis z nekaterimi oblikami, ki niso več v navadi. Seveda je poleg tega v ponatis zašlo še več novih jezikovnih hrib in pogreškov.

Opisani ponatis se torej ne more odobravati niti iz stvarnih niti iz oblikovnih razlogov ter izdatelj društvo „Pravnik“ in pa urednik se morata pač brez odloga izjaviti, v kaki zvezi sta s tem ponatisom. Društvo „Pravnik“ se trudi in bi se imelo truditi, da se naš narod točno pouči o predpisih, tikajočih se njegovega duševnega in gmotnega blagra; predočiti bi mu torej moralo sedaj veljavne predpise in v obliki, da jih narod dobro ume. Ako se pa narodu za drag denar nudijo knjige z napačno vsebino in v manj pristopnem jeziku ter v lažnem ponatisu, tedaj je to početje — vse obsodbe vredno.

Pripomnja uredništva: Ni treba posebej poudarjati da društvo „Pravnik“ o teh ponatisih ni ničesar vedelo in da tudi odklanja vsako odgovornost.

Dr. Gustav Hanausek: Das gesetzliche Erbrecht und Pflichtteilsrecht der Ehegatten in den Entwürfen einer Novelle zum allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche. Studien zum oesterreichischen Erbrecht und ehelichen Güterrecht. Wien, Manz. 1910, 82 str.

Revizija avstrijskega dednega prava in pa premoženjskega prava zakoncev morda ni najnujnejša, gotova pa ena izmed najvažnejših reform, ki naj stari, častitljivi državljanski zakonik prilagode zahtevam modernega naziranja. Hanausekovo delo, posvečeno Leopoldu Pfaffu, nam zatoj nudi, dasi se peča le z malim izrezkom iz celega kompleksa vprašanj dednega prava, dobrodošel prinos za reformsko delo, to pa tem bolj, ker je Hanausek vpošteval poleg vladne predloge tudi sklepe pododseka pravne komisije gosposke zbornice v prvem in drugem čitanju, od katerih sklepi drugega čitanja (iz januarja 1910.) splošno niti še niso objavljeni.

Preuredba zakonite dedne pravice preživečega zakonca po teh predlogih Hanauseku ne prija, osobito radi tega ne, ker naj bi po vladnih načrtih in sklepih pravne komisije preživeči soprog postal lastnik enega dela dedščine poleg otrok. Užitna pravica bi zadostovala, pa naj bi i zakoncu i otrokom — pristajala pravica, užitek nadomestiti z letno rento. Pač pa je Hanausek za to, da se delež užitka zviša, ako sodeduje preživeči soprog z lastnimi otroci, na četrti del dedščine; ako pa konkurira z otroci iz prejšnjega zakonu umršega soproga, na enak del z otroci (kolikor glav, toliko delov), vendar ne nad četrtino.

Tudi s tem Hanausek ne soglaša, da naj dobi preživeči soprog iz dedščine vse premičnine iz domače hiše v last, odnosno, ako so tudi otroci dediči, vse za svojo osebo potrebne premičnine iz domače hiše, kakor predvolilo; imel naj bi le pravico odkupa teh stvari.

Doslejšnje določbe, da dobi preživeči soprog, ako ne konkurirajo ž njim otroci, ampak drugi postavni dediči, le eno četrt dedščine v last, Hanausek tudi ne odobrava; ali predlogi novele mu gredo predaleč. Po njegovem predlogu naj bi dedoval preživeči soprog poleg zapustnikovih staršev in njihovih potomcev kakor dedičev četrt premoženja v last, nadaljno četrt v užitek; poleg starih staršev zapustnikovih in le-teh potomcev četrt v last in tri četrti v užitek. Za pravilno pa smatra Hanausek določbo, da bodijo vsi še daljši sorodniki od dedščine izključeni, ako je ostavil zapustnik zakonskega druga.

Hanausek ne pričakuje nič dobrega od ustanovitve pravice nujnega deleža za zakonca, ker smatra sistem ločenega premoženja zakoncev za etično najbolj sistem. Pa sicer ne glede na načelno vprašanje, se s podrobnimi predlogi novele ne strinja ter daje svoje nasvete. Takisto mu ne ugajajo predlogi glede vpoštevanja daril pri izmeri dolžnega deleža in meni, da bi bilo bolje ostati pri določbi §-a 951 o. d. z., kakor sprejeti take predpise. Dotakne se tudi preosnove določeb §-ov 796, 1237, 1243 o. d. z.; preživež (§ 796 o. d. z.) naj bi v prihodnjem zakoniku stopil na mesto pravice nujnega deleža; glede §-a 1237 o. d. z. predlaga dostavek, da se dedič zakonskega druga ne sme sklicevati na domnevo, ustanovljeno v tem paragrafu, glede vdovnine pa se zadovoljuje s predlogi načrtov.

V splošnem je krenil Hanausek na levo od smeri, načrtane v vladni predlogi in v sklepih pravne komisije gosposke zbornice; protivi se i bistveni

razširitvi postavne dedne pravice preživečega zakonca i ustanovitvi nujnega deleža za zakonce. Dalo bi se pač njegovim tozadevnim predlogom oporekati, da ustvarjajo postavno dedno pravico, ki je prekomplicirana in bi utegnila vesti do nevzdržljivih gospodarskih razmer. Tudi bi bila morda baš pravica zakoncev do nujnega deleža garancija za bolj premišljeno sklepanje zakonov, kakor je to dandanes v navadi. Ali navzlic tem pomislekom nam je vendar velesimpatičen vodilni motiv Hanausekovega dela, da naj se kolikor mogoče pravna kontinuiteta vzdrži. Zakonska dedna pravica je vsekakor važen steber današnjega socialnega reda. Globoko segajočih sprememb v tej zakonski materiji široki ljudski sloji ne bi umevali, torej tudi ne odobravali. Prav stori torej Hanausek, ako dobre avstrijske tradicije kolikor mogoče — neguje.

Dr. M. D.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. julija 1911.

— (Odlikovanja.) Dvorni svetnik in predsednik okrožnega sodišča v Celju Ant. pl. Wurmser je na svojo prošnjo stalno vpokojen in se mu je tem povodom izreklo Najvišje priznanje za njegovo službovanje. — Viš. dež. sodišča svetnika v Ljubljani Jul. Polec in Fr. Andolšek sta na svojo prošnjo stalno vpokojena in se jima je tem povodom podelil naslov dvornega svetnika. — Viš. dež. sodišča svetnik v Gradcu dr. A. Nemanič je dobil naslov in značaj dvornega svetnika. — Dež. sod. svetnik v Ljubljani Fr. Vedernjak in dež. sod. svetnik v Rudolfovem V. Gandini sta dobila naslov in značaj viš. dež. sod. svetnika. — Tit. viš. dež. sodišča svetnik v Rudolfovem A. Smola je na svojo prošnjo stalno vpokojen in se mu je tem povodom izreklo Najvišje priznanje za njegovo službovanje.

— (Osebnosti.) Imenovani so: za dvornega svetnika in predsednika okrož. sodišča v Celju dr. M. Bouvier, svetnik viš. dež. sodišča v Gradcu; za dvor. svetnika L. Perko, predsednik okrož. sodišča v Mariboru; za viš. dež. sodišča svetnika Bl. Dolinšek, dež. sod. svetnik v Rudolfovem; za sodnika avskultanta E. Peručič v Pazin in dr. A. Andrejčič v Volosko. — Premeščeni so: okr. sodnik O. Dev iz Škofje Loke v Kranj; sodnik dr. Fr. Bicek iz Ljutomer v Maribor, sodnik Jos. Lenart iz Kranjske gore v Škofjo Loko.

— (Umrli je) dne 5. t. m. g. dr. Ljudevit Filipič, odvetnik v Celju. Porojen l. 1851. v Mali Nedelji pri Ljutomeru, je postal l. 1884. odvetnik v Celju, kjer je razvijal bolj tiho, a uspešno delavnost. Ko so izišli novi civilnopravdni zakoni, je bil pokojnik prvi, ki jih je lepo prevedel na slovenski jezik in l. 1897. izdal civilnopravdni red ter sodni pravilnik v dveh priročnicah. Bodi mu časten spomin!

— (Odvetniška zbornica kranjska) je bila 19. junija popoldne sklicana na svoj redni občni zbor, ki ga je otvoril predsednik g. dr. Majaron ob polu 4. uri. Za zapisnikarja je bil določen g. dr. Žirovnik, za overovatelja pa gg. dr. Pirc in dr. Triller. Predno se je prestopilo na dnevni red, se je gosp. predsednik spominjal smrti bivšega kolege g. dr. Radoslava Pikla, ki je začetkom majnika umrl v Maueroehlingu. Zborovalci so se v znak sožaljenja dvignili raz svoje sedeže.

Prva točka dnevnega reda je bilo poročilo o poslovanju odbora v preteklem letu, ki se je zboru prečitalo. Iz njega je bilo med drugim posneti, da sta v imeniku odvetnikov prirasla dva nova odvetnika, tako da je zbornica štela koncem majnika 44 članov, izmed kojih jih uraduje 30 v Ljubljani, 14 pa izven Ljubljane. Odvetniških kandidatov je sedaj vpisanih 42 in sicer jih je 29 v praksi v Ljubljani, 13 pa na deželi. V primeri s prejšnjim letom je priraslo 11 kandidatov. Revnih zastopstev so opravili odvetniki v 70 kazenskopravnih in v 57 civilnopravnih slučajih. Nadalje je poročilo govorilo o rešitvi stanovskih pritožb in o drugem poslovanju odbora ter disciplinarnega sveta, zlasti tudi o oddaji mnenj za razna oblastva in odvetniške zbornice. Celo poročilo je zbor vzel brez razprave na znanje.

Odobrilo se je tudi nadalnje odborovo poročilo o zborničnih računih za preteklo upravno dobo in pa o proračunu za bodoče. Od računskega prebitka se je po predlogu g. dr. Kokalja odkazal znesek 300 K podporni zalogi zbornice, ustanovljeni po zakonu iz l. 1907. Zbornični prispevek se je za l. 1911 določil z zneskom 20 K.

Na to so se vršile volitve na mesto funkcionarjev, ki so po preteku svoje dobe izstopili. Za predsednika zbornice je bil zopet izvoljen g. dr. Majaron, ki se je za vnovič soglasno izkazano zaupanje toplo zahvalil, osobito ker je preteklo desetletje, odkar uživa isto častno zaupanje, in zagotavljal je, da bo de tudi zanaprej skušal varovati kolegijalnost v zbornici, njen ugled in koristi. Zbor je to izjavo spremljal s ploskanjem. Za podpredsednika je bil izvoljen vnovič g. dr. Papež, za odbornika g. dr. Krisper, za namestnika g. dr. Triller. V disciplinarni svet so se izvršile dopolnilne volitve tako, da so bili izvoljeni soglasno prejšnji funkcionarji in sicer g. dr. Suyer za predsednika, gg. dr. Papež in dr. Krisper za člana, ter g. dr. Ravnihar za namestnika. Prav tako soglasno sta bila zopet izvoljena g. dr. Tekavčič za zborničnega pravdnika in g. dr. Pirc za njegovega namestnika.

Na dnevnem redu je bila tudi peticija društva odvetniških in notarskih uradnikov za Kranjsko, ki hoče zvišanja in enotnih plač za odvetniške uslužbence. Poročevalec g. dr. Pirc je prečital peticijo in druge podatke ter se oziral tudi na razprave, ki so se že vršile o tem drugod. Končno je predlagal, naj zbornica izreče, da se po svojem zakonitem delokrogu ne smatra za upravičeno, predpisovati svojim članom, kakšne plače naj dajejo svojim uslužbencem, nadalje naj zbornica izreče mnenje, da se plače ne morejo enotno določiti, ker so pisarne različne in je ravno tako tudi delo uslužbencev različno; pač pa naj vsak odvetnik plačuje svoje uslužbence primerno njih delu, zlasti naj noben zbornični član nima v svoji pisarni uslužbenca nad en mesec za poskušnjo in

brezplačno, in zbornični odbor naj v slučajih, ki so temu določili protivni, stori primerne korake, ako se mu naznanijo. — O teh predlogih se je vnela živahna razprava in stavil se je tudi protipredlog, naj občni zbor izreče svojo nekompetenco, da bi sploh obravnaval o tej peticiji. Ta protipredlog, ki je prišel prvi na glasovanje, je bil odklonjen, pač pa so bili sprejeti z veliko večino predlogi poročevalca g. dr. Pirca.

K eventualnostim se je oglasil g. dr. Žirovnik in predlagal, naj zbornica določi minimalne tarife za sporne razprave, in naj odbor predloži tozadevni načrt. To se je sprejelo in potem je g. predsednik zaključil, zahvalivši se za obilno udeležbo, dveurno zborovanje.

— („Zveza slovenskih odvetnikov.“) Dne 25. maja 1911. leta se je vršil v dvorani ljubljanskega občinskega sveta redni občni zbor. Ob 10. uri otvori predsednik dr. Triller občni zbor, pozdravi predvsem vse došle izvenkranjske kolege ter predsednika odvetniške zbornice drja. Majarona, konstatira sklepčnost in oriše v kratkih besedah delovanje „Zveze“ v preteklem poslovnem letu. Poudarja predvsem, da je postala kontrola „Zveze“ raznim oblastvom neprijetna, vsled česar so pričele nekatera, zlasti na Štajerskem, odrekati „Zvezi“ sploh pravico intervencije. Lepe uspehe je dosegla „Zveza“ s tem, da je bila tako v proračunskem odseku, kakor tudi v poslanski zbornici sklenjena resolucija, ki nalaga vrhovnemu sodišču v smislu §-a 27 statuta za vrhovno sodišče izdajanje razsodbe v slovenskem jeziku. Resolucija je do sedaj žal ostala le na papirju, naloga današnjega občnega zbora naj bode, pretresati daljno akcijo za pospešenje tega perečega vprašanja.

Iz poročila tajnika, drja. Žirovnika posnemamo, da je bilo glavno delovanje „Zveze“ vlaganje jezikovnih pritožb, katerih se je v preteklem poslovnem letu vložilo skupaj 61. Od teh je bilo ugodno rešenih edinole 11, dočim je ostalo 47 nerešenih. Iz statistike vseh društvenih pritožb je razvidno, da se pritožbe od leta do leta množe, paralelno pa tudi množi število nerešenih pritožb vzlic mnogoštevilnim urgencam. Največ pritožb se vlaga s Štajerskega, kjer so justične razmere v jezikovnem oziru vedno krivične. Vzlic neugodnim rešitvam ostanejo pritožbe najboljše sredstvo kontrole ker vsaj nekoliko zadržujejo poslabšanje jezikovnih razmer. „Zveza“ nabira tudi gradivo za sestavo spomenice o jezikovnih razmerah v slovenskih deželah. Gradivo za Koroško je po zaslugi drja. Brejca že zbrano, tudi Štajerska je poslala že precej materiala, primanjkuje pa še Primorsko. Naloga bodočega odbora bode, vse to gradivo izdati v posebni spoménici ter sklicati znabiti protestni shod vseh jugoslovanskih odvetnikov in notarjev, ki naj zavzame odločno stališče proti jezikovnim razmeram. —

Debate o tajniškem poročilu se udeležo dr. Kokalj, dr. Valjavec (Dunaj), dr. Pirc, dr. Majaron, dr. Rosina.

Dr. Majaron pozdravlja resolucijo poslanske zbornice ter predlaga, naj poskrbi „Zveza“ za državnozborsko interpelacijo, zakaj se vzlic resoluciji ne izvršuje § 27 statuta za vrhovno sodišče. Ta predlog se soglasno sprejme. Predsednik reagira na nasvete članov, omenja, da bi urgiranje rešitve pritožb sedaj znabiti ne bilo umestno, in poroča končno o boju za odvetniški izpit v slovenskem jeziku, ki se je sicer v Gradcu principijalno dovolil, a ga je preprečila graška odvetniška zbornica, ki neče imenovati slovenskih komisarjev.

Blagajniško poročilo drja. Kokalja izkazuje:

prejemkov	940 K -- v
izdatkov	187 „ 90 „
prebitka ostane tedaj	752 K 10 v.

Čisto premoženje društva znaša koncem l. 1910, 6177 K 07 v., nevštevši nateklih obresti.

Na interpelacijo dr. Pirca pojasnuje blagajnik, da so vsi slovenski odvetniki in kandidati člani „Zveze“, slabše so pa razmere na Primorskem, kjer „Zveza“ med kandidati nima nobenega člana, ravnotako pa tudi pri odvetnikih ni dosti zanimanja.

Dr. Pirc predlaga dalje, naj se glede na ugodno finančno stanje prične akcija za ustanovitev penzijskega fonda za vdove slovenskih odvetnikov in kandidatov. Sprejme se njegov predlog z dostavkom drja. Kokalja:

„Zveza slovenskih odvetnikov, oz. njen odbor, naj zbere ves material za osnovanje posebnega penzijskega fonda. V to svrhu naj se izvoli poseben odsek 5 članov, ki ima predložiti prihodnjemu občnemu zboru konkretne predloge.“ —

V penzijski odsek se izvolijo per acclamationem dr. Božidar Vodusek, dr. Anton Švigelj, dr. Viljem Schweitzer, dr. Maks Pirc in kot zastopnik kandidatov dr. Fr. Zupanc,

Predsednik dr. Triller predlaga, naj se podpira akcija za izdajanje slovenskega trgovskega zakonika in meničnega reda in v to svrhu dovoli društvu „Pravnik“ subvencija v znesku 2000 K. Po debati, katere se udeleže dr. Majaron kot predsednik „Pravnika“, dr. Hrašovec, dr. Rosina in dr. Švigelj, se sprejme predsednikov predlog: „Zveza slovenskih odvetnikov dovoli društvu „Pravniku“ za nadaljno izdajanje slovenskih zakonikov subvencijo v znesku 2000 K.“

Na predlog dr. Kušarja dovoli dalje občni zbor pisarniškemu osebju predsednikov in blagajnikove pisarne skupaj 150 K remuneracije.

Referati:

O. justičnih razmerah na Štajerskem poročata dr. Hrašovec za celjsko okrožje in dr. Rosina za mariborsko okrožje.

Iz prvega referata je razvidno, da se jezikovne razmere v splošnem sicer niso poslabšale, pa tudi neboljšale. Krivo temu je pred vsem imenovanje nemških sodnikov, ki „eo ipso“ pospešuje tudi nemško uradovanje. Vsi sodni predstojniki celjskega okrožja so z malimi izjemami Nemci. Referent smatra, da je najboljšo sredstvo neprestana kontrola nemških sodnikov, ter priporoča vlagati pritožbe v vsakem slučaju, kjer se pokaže nedostatek. Le s sistematičnim vlaganjem pritožb bomo končno dosegli vsaj nekoliko pravilno postopanje v jezikovnem oziru.

Iz referata drja. Rosine posnemamo, da so razmere v mariborskem okrožju od dne do dne slabše. Po nasvetu referenta sklene občni zbor, da skliče sestanek vseh slovenskih juristov v mariborskem okrožju, ki bo izdelal natančen pregled vseh sodišč in stavil konkretne predloge glede mariborskega okrožja. Sestanek se skliče tekom t. l. v Mariboru.

Na predlog drja. Hrašovca sklene občni zbor resolucijo, v kateri naroča odboru, da zbere naredbe glede slovenskih prevodov višjesodnih razsodb in

sestavi pritožbo, ki se naj priklopi interpelaciji zastran §-a 27 statuta za vrhovno sodišče.

O justičnih in jezikovnih razmerah na Koroškem poroča dr. Gosak (Celovec). Referent nudi tužno sliko o tamošnjih jezikovnih razmerah in stavlja konečno nasvet, da je neobhodno potrebna sistematična parlamentarna akcija.

Volitev odbora:

Na predlog dr. Majarona se izvolijo „per acclamationem“ za predsednika dr. Karl Triller, za odbornike dr. Kušar, dr. Krisper, dr. Kokalj, dr. Schweitzer, dr. Rybař, dr. Hrašovec, dr. Brejc in na mesto odstopivšega tajnika dr. Žirovnika, kateremu izreče občni zbor za vestno triletno poslovanje zahvalo, dr. Zupanc; za revizorje dr. Tavčar in dr. Tekavčič.

Pri slučajnostih so se obravnavale še nekatere aktualne zadeve glede enotnega postopanja. Na to je zaključil predsednik ob pol 2. uri popoldne občni zbor, zahvaljujoč se vsem referentom za temeljita poročila.

Dr. Z.

— („Schöffengerichte“ = starejšinska sodišča?) Iskalo se je slovensko ime za „Schöffe“ in „Schöffengerichte“. Znano je, da so jemali, ko je rimsko pravo začelo prodirati v srednjo Evropo, kjer je nasprotovalo v marsičem sporočenim domačim pravnim šegam, k sodiščem može, ki so domače pravo poznali in povedali sodnikom deželnega vladarja, kako je prav in pravica po narodnem sporočilu. Ti možje, sodnikovi zaupniki, njegovi sporočevalci narodnega prava, bili so „scabini“ — Schöffen = „starejšine“. V sodiščih, katerim zdaj nameravajo pridruževati može iz srede prebivalstva, imeli bi ti možje isto opravilo, namreč sodili bi naj po pravnem prepričanju ljudstva brez ozira na pisane zakone. Bili bi torej „starejšine“. Porotniki ne, ker bi ne sodili sami, če je dolg ali ne. — Na Teharjih pri Celju so imeli iz dobe celjskih grofov sem do leta 1850 svoje samopravno plemsko sodišče, ker niso bili podložni nobeni graščini, ampak bili so plemiči, za katero so sami izbirali sodnika (župana = „Schöppe“) in mu dodajali štiri sosede za svetovalce in starejšine („als Räte und Senioren“). Teharsko sodišče je bilo torej starejšinsko. Smelo bi se torej na zgodovinski podlagi imenovati „Schöffengericht“ — starejšinsko sodišče. Starejšine bi imeli čut naroda do veljave spravljati v sodišču. Ako pa bi motili „starejšine“ resnobo sodišča, ker po „starodavnem običaju“ vodijo ženitovanjske veselice, tedaj imenujmo „Schöffe“ = „sodne družnike“. To v prijazen preudarek!

Notar Baš.

— (Popravek.) Na strani 153. v „Slov. Pravniku“ čitaj v enajsti vrsti od spodaj „konfinirati“, namesto „konfiscirati“.

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26 oz. 22.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je za društvo „Pravnik“ v Ljubljani uredil ter se dobivajo pri njem in pri knjigotržcih naslednje pravne knjige:

a) knjige slovenske:

Civilnopravdni zakoni (IV. zvezek „Pravnikove zbirke“) z obširnimi slovenskim in hrvatskim stvarnim kazalom, z odvetniškima tarifoma l. 1897. in 1909 ter z dopolnilom za l. 1906—1910 krog 1000 strani, vez. à K 8.—.

Dopolnilo Civilnopravdnim zakonom za leta 1906 do 1910 K 120.

Odvetniški tarifi od 11. dec. 1897 in 3. junija 1909, določila o rabi slovenskega in hrvat. jezika pred sodišči, sodne pristojbine, broš. à K 180.

Nova odvetniška tarifa od 3. junija 1909 s alfab. stvarnim kazalom K —80.

Nova odvetniška tarifa v obliki stenskega plakata K —80.

Zakoni o javnih knjigah, (V. zv. Pravnikove zbirke), I. in II. del, vez. à K 6.—.

Zakoni o javnih knjigah, I. del, vez. à K 320.

Zakoni o javnih knjigah, II. del, vez. à K 320.

Tabela o zemljiškoknjižni kolokvini K —60.

Zakon o dovoljevanju poti za silo, s pojasnili à K —40.

Pristojbinske olajšave ob konverziji hipoteknih terjatev, à K —80.

Predpisi o razdelbi in ureditvi ter o zložbi zemljišč, à K 2.—.

Predpisi o obrambi poljščine, à K —80.

Kazenska določila iz teh predpisov, à K —20.

Zakoni o nespornem sodstvu (VI. zvezek Pravnikove zbirke), 44 tisk. pol, vez. à 7 K. —

Posebej se iz te knjige dobivajo broširani: Sodni depoziti, K 160; Predpisi o notarskih pristojbinah in zapovedanih not. spisih, K —80; Pristojbine o zapuščinah, K —80; Županstvom izročena opravila sodišč, K —40.

b) knjige hrvatske:

Zakoni o javnim knjigama I. dio (A), vez. à K 360.

Zakoni o javnim knjigama I. dio sa II. dijelom (slovenski), ukupno vezano à K 6.—.

Zakon o dozvoljavanju prijekih puteva, sa tumačem, à K —40.

Tabela o zemljišničkoj biljegovini, à K —80.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani izdaja mesečnik „Slovenski Pravnik“, v katerem so slovenski in hrvatski članki pravne vsebine; list stane 10 K na leto.

Isto društvo je izdalo še naslednje pravne knjige:

Kazenski zakon (I. zv. Prav. zb.), uredil dr. J. Kavčič, vez. K 560.

Kazenskopravdni red (II. zv. Prav. zb.) dr. J. Kavčič, vez. K 6.—.

Izvršilni red (ovršni postupnik) (III. zvez. Prav. zb.), uredil Iv. Kavčnik, K 7.—.

Državni osnovni zakoni in drugi ustavni in upravni zakoni, uredil Štefan Lapajne, vez. 6 K (VII. zv. Pravnikove zbirke).

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštenu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 h poštne v gotovini ali v poštah znamkah.

Najbolj varno naložen denar ! Največja slovenska hranilnica !

Denarnega prometa do 31. decembra 1910 nad 564 milijonov kron.

Mestna hranilnica ljubljanska

v Ljubljani, v lastni hiši, v Prešernovi ulici šte. 3.

Stanje hranilnih vlog nad 40 milijonov kron.

Rezervni zaklad nad 1.200.000 kron.

sprejema vloge vsak dan in jih obrestuje brez odbitka po

4 $\frac{1}{4}$ %.

Nevzdignjene obresti pripisuje vsakega pol leta h kapitalu. Sprejema vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar. — Denar in knjižice se lahko pošiljajo po pošti.

Za varnost vloženega denarja jamči zraven rezervnega zaklada še mestna občina ljubljanska z vsem premoženjem in z vso davčno močjo.

Izguba vloženega denarja je nemogoča,

ker je po pravilih te hranilnice, potrjenih po c. kr. deželni vladi, **izključena vsaka špekulacija** z vloženim denarjem.

Za varčevanje ima vpeljane lične **domače hranilnike**, v podpiranje slovenskih trgovcev in obrtnikov pa

Kreditno društvo.

Posoja na zemljišča po 5 % in proti poplačevanju dolga po najmanj $\frac{1}{4}$ %. Dolжник pa more svoj dolg poplačati tudi poprej, ako hoče. Posoja se tudi na menice in vrednostne papirje.